

Fatsoen

Marcellus Emants

bron

Marcellus Emants, *Fatsoen*. L.J. Veen, Amsterdam 1890

Zie voor verantwoording: http://www.dbnl.org/tekst/eman001fats01_01/colofon.php

© 2016 dbnl

The logo for the Dutch Bibliography (dbnl) consists of the lowercase letters 'dbnl' in a blue, sans-serif font. The letter 'd' is stylized with a small hook at the top.

Personen.

Gustaaf Staphorst, rentenier.

Gertrude Eltenburg, geb. Staphorst, zijn zuster.

Carolien } kinderen van Staphorst.

Jan } kinderen van Staphorst.

Henriette } kinderen van Staphorst.

Karel } kinderen van Staphorst.

George Staphorst, commissionair in effecten.

Margaretha Blom, schoonzuster van Gustaaf.

Willem Huisum.

Toon } bedienden bij Staphorst.

Louis } bedienden bij Staphorst.

Lina } bedienden bij Staphorst.

Mevrouw van Goor.

Adolphe de Laer, cuisinier-pâtissier, organisateur de réunions intimes et officielles.

1e Agent.

2e Agent.

De handeling valt voor te 's Gravenhage in de villa van Gustaaf Staphorst.

Bedrijf I.

*Het tooneel stelt een eenvoudig gemeubeld vertrek voor. In het achterdoek een porte-brisée; links daarvan een buffet. Rechts vooraan een venster, dat uitzicht geeft op den tuin; daarachter een serre met glazen deuren, die openstaan. Bij het raam een platte schrijftafel. Links tusschen de beide zijdeuren een tafel vol boeken, schriften, speelgoed. enz. Boven deze tafel hangt een boekenrek. Midden in de kamer een tafel.**

Eerste tooneel.

Staphorst, later Margaretha, later Willem.

Staphorst

(die aan de schrijftafel zit te cijferen.)

Neen, neen; mijn berekeningen zijn wel juist. Over eenige jaren kan alles weer terecht komen; maar ik mag mij ondertusschen niet in schulden steken. - Het aanbod van Gertrude is zeldzaam lief. De kinderen mogen het wel op prijs stellen. Toch heb ik den moed nog niet gehad er met hen over te spreken.

Margaretha

(door de serre uit den tuin komend.)

Zie zoo; met het opharken van de paden kunnen zij zich weer een paar minuten bezig houden. Wil je gelooven, Gustaaf, dat ik zoo'n Zaterdag-middag voor Jetje en Karel duizend dooden uitsta.

(*) Alle aanwijzingen zijn genomen van de zaal uit.

Staphorst.

Kom, kom, beste Greta; je moet die dingen wat luchtiger opvatten! Je zuster Emma, de eigen moeder van de kinderen, maakte zich, toen Carolien en Jan nog klein waren, veel minder bang dan jij nu.

Margaretha.

Ja, zij was veel flinker dan ik... Maar waren Carolien en Jan vroeger ook zulke wildebrassen als Jetje en Karel tegenwoordig?

Staphorst.

Dat zou ik denken!

Margaretha.

En liet jij toen de oudsten even kalm begaan als nu de jongsten?

Staphorst.

In de eerste jaren van mijn huwelijk haperde er wel eens wat aan mijn kalmte; maar langzamerhand heb ik toch een beetje van je zusters kordaatheid overgenomen. Emma zei altijd: wie in zijn jeugd geen kennis maakt met het gevaar van een arm of been te kneuzen, loopt veel kans op lateren leeftijd zijn nek te breken. Daarom liet zij - en ik geloof, dat zij gelijk had - de kinderen hun overmoedigen levenslust vrij bot vieren.

Margaretha.

Vind je niet, dat Carolien naar haar moeder begint te aarden?

Staphorst.

Zij is even flink; maar verwender.

Margaretha.

Ja, papa heeft zijn best gedaan haar te bederven; maar

gelukkig is 't hem niet heelemaal gelukt.

(door het venster ziende)

Kijk nu toch zoo'n jongen eens aan! Daar kloutert Karel'tje weer in een boom! Karel... jongen....

(zij wil wegsnellen.)

Staphorst

(haar weerhoudend.)

Laat Karel'tje nu eens klouteren en luister een oogenblik toe. Ik moet je noodzakelijk iets vertellen, dat ik al veel te lang voor je verzwegen heb.

Margaretha

(ontsteld.)

Voor mij verzwegen? Je bent in de laatste dagen zoo stil.... zoo afgetrokken.... Gustaaf... scheelt je iets? Ben je niet wel?

Staphorst.

Neen, neen, wees maar gerust; mijn mededeeling is van geheel anderen aard.

Margaretha.

Goddank; nu maakte ik mij al bezorgd over jou! Gisteren zei je weer, dat je slecht hadt geslapen en....

Staphorst.

(met bedoeling)

Waarom heb je in 't geheel niet gevraagd, hoe mij gisteren het dîner bij Gertrude bevallen is?

Margaretha.

(ernstig, bedaard, eenigszins aarzelend.)

Waarom ik dat niet heb gevraagd?... Ik zal 't je zeggen. Emma is twee jaar geleden gestorven. Drie jaren vóór haar dood was zij al te ziek om het huishouden waar te nemen en moest ik hier in huis komen. In die vijf jaren ben je nooit alleen en vroeger nooit met je vrouw op een deftig dîner gegaan. Je hebt heel weinig kennissen;

maar met die weinigen is je omgang altijd eenvoudig en vertrouwelijk geweest. Toen je gisteren dus zoo'n ongewone daad deedt. dacht ik, daar moet een reden voor bestaan; maar als hij mij niet uit eigen beweging die reden openbaart, dan wil ik er niet naar vragen.

Staphorst.

Je hebt juist geoordeeld, Greta: ik ben naar dat dîner gegaan ter wille van mijn kinderen.

Margaretha.

(verbaasd)

Van de kinderen?

Staphorst.

Ja. Gertrude beweert - en niet zonder grond - dat ik te kort schiet in de vervulling van mijn vaderlijke plichten.

Margaretha.

(met boosheid en verontwaardiging.)

O! In hare oogen deugt hier niemendal! Het leven dat je leidt, is ongepast; de opvoeding, die je kinderen krijgen, is niet fatsoenlijk; voor de menschen, waarmee je omgaat, trekt zij den neus op.

Staphorst.

Zij overdrijft; dat is waar; maar alleen uit affectie voor mijn kinderen.

Margaretha.

Zij is gesteld op de neven en nichten, die haar naam dragen; maar je kinderen kent zij niet eens.

Staphorst.

Greta, Greta, je doet haar weer onrecht!

Margaretha.

(tamelijk heftig)

Is 't soms niet waar, dat zij, vóór Emma's dood nooit een voet in je huis hadt gezet?

Staphorst.

Je weet heel goed, dat mijn huwelijk met je zuster Emma in Gertrude's oogen....

Margaretha.

Een *mésalliance* was, zeker; maar het heeft mevrouw Eltenburg niet aan den tijd en de gelegenheid ontbroken om in te zien, dat die *mésalliance* zeldzaam gelukkig is geworden!

Staphorst.

(verzoenend)

Dat ontkent zij ook niet. Zij beweert alleen, dat de slechte gevolgen van zoo'n huwelijk op de kinderen neerkomen en daarin heeft zij niet geheel en al ongelijk. - Hoe komt het toch, Greta, dat jij, die in den regel zoo bedaard bent in je spreken en zoo zacht in je oordeel, heftig en hard wordt, zoodra er sprake is van Gertrude?

Margaretha.

Omdat ik voel, dat zulke conventioneele, vormelijke menschen tot de leelijkste daden in staat zijn! Als je zuster liever haar hart en haar verstand geraadpleegd had dan haar wetboek van 't geen *men* mag doen of *men* moet laten, dan zou zij aan je stervende vrouw de bittere gedachte bespaard hebben, dat jij om harentwil voor altijd met je geheele familie gebrouilleerd waart geraakt!

Staphorst.

Nu ja, nu ja; je hebt gelijk; maar.... dat is al zoo lang geleden. Wij hebben allen onze fouten en bij Gertrude

staat daar heusch veel goeds tegenover. Wat zij nu voor ons doen wil, getuigt toch waarlijk niet voor een slecht hart.

M a r g a r e t h a .

Wat is dat dan?

S t a p h o r s t .

Na die brouille met mijn familie heb ik mij indertijd ook uit den kring van mijn maatschappelijke standgenooten teruggetrokken. Uit vrees, dat zij mij den rug zouden toekeeren, was ik dwaas genoeg hen te voorkomen. Misschien ben ik in die quaestie overdreven gevoelig, belachelijk trotsch, dom onhandig geweest; maar in allen gevalle ben ik dientengevolge op dit oogenblik buiten staat mijn kinderen een wereld binnen te leiden, waar de jongens de noodige relatie's, de meisjes goede partijen zouden vinden. Gertrude alleen, die de connectie's van de familie heeft aangehouden, kan mij helpen die fout weer goed te maken en.....

M a r g a r e t h a .

Maar Carolien is al in stilte geëngageerd met een besten, knappen jongen; Jan, die schilder wordt, heeft geen relatie's noodig en Jetje en Karel zijn nog zóó jong, dat....

(buiten weerklinkt een schreeuw)

Wat is dat?

S t a p h o r s t .

Luister nu verder.

M a r g a r e t h a ,

(die naar het venster is gegaan).

Ja; maar die schreeuw?

S t a p h o r s t .

Ik heb niets gehoord.

Margaretha

(door het raam ziende.)

Daar heb je 't nu al! De tuin is leeg. De ondeugden zijn zeker weer over den muur geklommen, er misschien wel afgevallen!

Staphorst.

Welnu....

Margaretha.

Een oogenblik, Gustaaf. Hiernaast zijn meneer en mevrouw uit. Ik wil niet hebben, dat Jetje en Karel met die twee groote jongens hun huis overhoop halen. Ik ben dadelijk terug.

Willem.

(van links binnentredend.)

Goeden morgen.

Margaretha.

(bij de deur.)

Dag Willem; je komt juist van pas om je aanstaanden schoonpapa een paar minuten gezelschap te houden; maar Carolien is nog niet t'huis, hoor. Ik ben meteen weer hier!

(links af)

Willem.

Wat een haast!

Tweede tooneel.

Staphorst, Willem.

Willem

(Staphorst de hand gevend.)

Gaat het goed, mijnheer Staphorst?

Staphorst.

Dankje mijn jongen; neem plaats.

Willem.

Het spijt mij, dat Carolien uit is; maar zij wist ook niet, dat ik zou komen.

Staphorst.

Zij rijdt paard.

Willem.

Daar doet zij wel aan. 't Is misschien de laatste mooie dag. Ik zou ook liever paard rijden dan op mijn bureau of op de bibliotheek zitten.

Staphorst.

Je schrijft weer een boek, hè?... Jongen, 't is jammer, dat je met het eerste de menschen zoo geërgerd hebt.

Willem.

De verstandigen niet, mijnheer Staphorst. Die begrijpen, dat ik het goed en ernstig met ons volk meen, wanneer ik openhartig mijn oordeel uitspreek over onze demoralisatie en de middelen tracht aan te geven om ze te stuiten. Boos geworden zijn alleen de partijmannen van de pers en de menschen, die als mevrouw Eltenburg geen auteur lezen, eer de man minstens vijftig jaar dood is. Maar neem mij niet kwalijk: zou u er tegen hebben, als ik eenige zaken afdeed en straks terugkwam?

Staphorst.

Kan je mij niet een paar minuten afstaan? Wij zien elkander zoo zelden onder vier oogen en ik zou zoo graag eens een onderhoud met je hebben.

Willem.

Om mij te vragen, of er nog altijd geen eind is te zien aan ons lang engagement?

Staphorst.

(eenigszins verlegen)

Ongeveer, ja; maar...

Willem.

(goedig.)

Ik begrijp wel, dat u mij geen ultimatum stelt. Toevallig komt uw vraag mij al heel gelegen.

Staphorst.

(verwouderd).

Dat is zeker toevallig; maar ik twijfel toch of...

Willem.

Laat ik u even uitleggen waarom. Op de vijftien honderd gulden, die ik aan de Nieuwe Residentiecourant verdien, kunnen wij onmogelijk trouwen. Dat hebben wij al dikwijls genoeg besproken. Wat u meegeeft....

Staphorst.

Dat is 't nu juist....

Willem.

Neen, neen, al vermeerderd u die toelage ook, daarop wil ik niet rekenen. Ik denk er niet aan te trouwen, eer ik in staat ben, zonder bijstand van wien ook, mijn vrouw te onderhouden. Dat heb ik gezegd en daar blijf ik bij. Hier te lande is met elke tractementsverhooging verbazend veel tijd gemoeid; ten minste, wanneer je als de ondergeteekende geen kruiwagens hebt.

Staphorst.

Juist. Ondertusschen gaan voor Carolien de mooiste jaren van het leven in afwachting voorbij....

Willem.

Maar nu heb ik een plan. Carolien kent het al en keurt het ook goed. Zij heeft mij wel verzocht er niet mee voor den dag te komen dan in den uitersten nood, omdat zij niet weet hoe u 't op zal nemen; maar die uiterste nood is nu werkelijk ingetreden. U heeft volkomen gelijk, dat de mooiste jaren van haar leven in afwachting voorbij gaan. Wanneer zich dus iets goeds voordeed, zij 't dan ook een beetje ver af.... met onze tegenwoordige middelen van verkeer....

Staphorst.

Wat? Je zoudt het land uit willen gaan.... misschien wel naar Indië trekken?

Willem.

Naar Indië niet; maar naar de Transvaal.

Staphorst.

Afrika?

Willem.

Ik heb een prachtig aanbod gekregen. Hoofdredacteur van een der grootste bladen. Een van mijn beste vrienden, die er nu al twee jaar is, schrijft mij, dat dit baantje niet alleen uitstekend bezoldigd wordt, maar bovendien daar ginds de deuren van alle loopbanen voor mij openzet en dus.....

Staphorst.

Geen denken aan, mijn waarde!

Willem.

Waarom niet?

Staphorst.

Geen denken aan! Mijn oudste dochter zoo ver weg laten gaan, met groote kans, ja, bijna zekerheid haar nooit terug te zien? Neen, neen; daar kan niemendal van komen! Dan is 't maar beter, dat je alle trouwplannen uit je hoofd....

Wille m

(verbaasd.)

Van den zomer heeft u mij zelf aangeraden eens over Java te denken. Dat ligt toch waarlijk evenmin naast de deur.

Staphorst.

't Is best mogelijk, dat ik iets dergelijks heb gezegd. Ieder mensch maakt wel eens plannen; maar tusschen zeggen en doen.... vooral in dergelijke ernstige quaestie's.... op mijn leeftijd....

Wille m.

Hoe heb ik 't nu? Op dien toon heeft u nog nooit tot mij gesproken.

Staphorst.

(verward).

Dat is ook zoo. Tot nog toe.... ik dacht, zie je; maar.... bij nader indenken.... de omstandigheden worden iemand wel eens de baas.... en al mag ik je nu nog zoo graag lijden; want.... 't is waarlijk niet om je persoon.... Trouwens, je weet hoe ik over je denk.... Wij kennen elkander al meer dan een jaar. In dat jaar heb ik gelegenheid te over gehad om in te zien, dat ik te doen had met een even degelijken als goedhartigen en knappen vent. Ik zou dus niets liever willen dan jou Carolien tot vrouw geven; maar.... zoo ver weg.... in deze omstandigheden... en dan haar beste levensjaren....

Wille m .

Maar mijnheer Staphorst! Als ik niet zag, dat u zenuwachtig werd, dan zou ik gelooven, dat u ons engagement weer af wilde maken! Ik ben u zeker te rauw op het lijf gevallen, niet waar? Nu, dat komt weer te recht. Wij zullen....

Staphorst .

Je carrière opofferen? Jongen, jongen, dat is zoo gevaarlijk. Kijk naar mij. Mijn huwelijk is zeldzaam gelukkig geweest; maar het heeft mij belet af te studeeren en zou je willen gelooven, dat er oogenblikken zijn, waarin ik mij afvraag: heb ik wel goed gedaan....

Wille m .

Neen; daar geloof ik niets van. Ik heb u doen ontstellen en daarom ziet u nu allerlei schrikbeelden; maar.... Ik loop gauw naar huis, haal den brief van mijn vriend en als u dien leest, zullen al die spooksels wel verdwijnen!

Staphorst .

Neen, maar mijn jongen, heusch; ik wilde toch.....

Wille m .

Heusch, laat de zaak voor het oogenblik rusten. Eerst moet u er eens alleen, kalm, met dien brief in de hand over nadenken; dan slaapt u er een paar nachten op en overmorgen pas roeren wij de quaestie weer aan. Kom, kom; nooit weerzien! Zij, even drie en twintig, u zoo'n gezonde man van nog geen vijf en veertig jaren! U zoekt ons daarginds op; dat is heel wat anders! Nog vóór het eten kom ik terug. Is dat goed?

Staphorst.

Nu ja, kom dan maar zoo gauw mogelijk.

Willem.

Tot straks dan.

(links af).

Staphorst.

Gertrude, Gertrude; 't is mij onmogelijk! De woorden willen mij de keel niet uit. De jongen meent het zoo goed; hij houdt zoo veel van haar. Mijn hemel; wat heeft hij misdreven, dat ik hem op die manier moet behandelen?

Derde tooneel.

Staphorst, Margaretha, Jetje.

Margaretha.

(links met Jetje opkomend.)

Een van de ondeugden breng ik terug; maar Karelkje was mij te vlug af.

Jetje.

Hij is net een eekhorentje. Wat hebben wij gelachen! Kijk, daar zit hij weer op den muur!

(hij wijst naar buiten)

Margaretha.

De jongen krijgt nog eens een ongeluk!

(zij kijkt door het raam)

Staphorst

(tot Jetje.)

Maar kind, kind; wat zie je er uit! Mag een meisje zich zoo toetakelen?

Jetje.

Tante Gertrude zou zeggen: dat is nu eenvoudig geen manier.

Staphorst.

En zij zou gelijk hebben. Knap je wat op en ga dan zoet je schoolwerk doen, hè.

Jetje.

Sleep uit, sleep uit; mijn werk is al lang klaar! Ik dacht wel, dat u 't zou vragen; daarom heb ik 't maar eerst afgedaan. Al mijn sommen komen uit, niet waar, tante Greta?

Margaretha.

Ja, het werk is in orde.

Jetje.

Nu kan u niets zeggen. Mag ik dus weer naar den tuin?

Staphorst.

Ja, bij de hand stoutertje; maar op ééne voorwaarde: niet weer over den muur klimmen.

Jetje.

Goed; dat beloof ik.

Margaretha.

Zullen wij samen je tuintje eens opknappen?

Jetje.

Ja, ja, morgen is 't Zondag; dan moet het er netjes uitzien!

(vroolijk springend rechts met Margaretha af).

Staphorst.

(alleen).

Ik moet haar nu toch zeggen, wat.....

(roepend)

Margaretha...

(hij wil rechts heengaan.)

Vierde tooneel.

Staphorst, Jan, later Carolien.

Jan.

(van links achter met een schilderkist opkomend.)

Hola, papa! Eer u weggaat, werp eens even een blik op mijn boschgezicht.

Staphorst.

(aarzelend).

Ik wilde, Jan ... ik moet...

Jan.

Eventjes maar...

Staphorst

(ter zijde).

Ik kon ook wel eerst met hem spreken.

Jan

(zijn kist openend).

Ik ben zelf benieuwd, hoe 't er binnenskamers uitziet. Dat kan mee en tegen vallen. Kijk...

Staphorst.

(in gedachten naar het schilderwerk kijkend).

Heel aardig; waarlijk heel...

Jan.

Aardig? Drommels, 't is meer dan aardig, hoor. Kijk dat luchtje eens. Hoe rijp van toon en dan dat licht door het groen. Wat zijn die boomen los! Sapperloot, ik heb er zelf schik in!

Staphorst.

Ik kan er in komen, mijn jongen; maar het spijt mij toch hoe langer hoe meer, dat je om dat schilderen de Leidsche studie's hebt laten varen.

Jan.

(verbaasd).

Wat is dat nu?

Staphorst.

Je hadt immers uit liefhebberij... en in je vrijen tijd toch wel...

Jan.

Maar is u dun heelemaal vergeten, wat mijn meester de Groot heeft gezegd? Uw zoon heeft aanleg, zei hij: maar wil hij een degelijk artiest worden, dan moet hij zich met hart en ziel aan de kunst wijden en... aan de kunst alleen.

Staphorst.

Dat is 't nu juist! Waarom wil je toch met alle geweld artiest worden? Artiesten om den broode zijn in ons land nu eenmaal niet gezien.

Jan.

Dat is waar? Ibsen is een Europeesche vermaardheid, omdat de Noren hunne kunstenaars weten te eeren; Multatuli is in het buitenland onbekend. wijl de Nederlanders alleen de kunst verstaan hun glorie te bekladden en te verduisteren.

Staphorst.

Als dat zoo is, moeten wij er rekening mee houden.

J a n .

Heeft u mijn plannen dan niet zelf goedgekeurd?

S t a p h o r s t .

Ik heb er mij niet tegen verzet; maar om tal van redenen berouwt mij dit. Je hadt te Leiden moeten blijven.

J a n .

Om nog eens voor mijn candidaats te zakken en uit verveling en ontevredenheid voor de tweede maal aan het boemelen te raken? U weet, dat ik naar mijn vader aard en dus weinig wilskracht bezit.

S t a p h o r s t .

Alleen aan een academie kon jij de plaats in de maatschappij, die je toekomt, leeren innemen.

J a n .

Daar was ik al mooi mee bezig. Tot drie uur in bed en 's avonds onder de tafel.

S t a p h o r s t .

Nu ja; maar ten slotte had je dan toch meester voor je naam kunnen schrijven.

J a n

(verbaasd.)

Dat zegt u, die zelf geen meester is geworden, u, dien ik honderdmaal hoorde uitvaren tegen den bekrompen, inconsequenten, kruieniersachtigen kastengeest van ons volk; u, dien ik als een model-vader heb geprezen, omdat u inzag, dat het dwaasheid is iemand tot studie s te dwingen, waarvoor hij geen aanleg, bijgevolg geen zin heeft? Hoor eens,

papa, ik was in Leiden op een verkeerden weg; maar als u mij gedwongen had er te blijven, dan zou ik zeker van kwaad tot erger zijn gekomen. Die muggenzifterij van de wetsuitlegging maakt mij ziek. Als ik een Corpus juris maar aankijk, krijg ik een gevoel of er stof op mijn tong ligt en spinnewebben huizen in mijn hoofd. Neen, ik blijf schilderen. Met den dag word ik hier frisscher, helderder en krachtiger. 's Morgens buiten of in het ruime atelier, 's avonds op de teekenacademie; dat is mijn lust in mijn leven en als *ik* niet een van onze eerste schilders word, dan zal 't waarlijk niet geweten kunnen worden aan mijn ijver.

Staphorst.

Je bent nog zoo jong; je hebt geen maatschappelijke eerezucht; je denkt de wereld te kunnen trotseeren; maar....

Jan

(lachend.)

Ik ben er. U heeft gedineerd bij tante Gertrude! Daar waren natuurlijk louter deftige menschen, die een week geleden vloekten en raasden, toen tante's uitnoodiging aankwam; maar gisteren avond glimlachend betuigden: 'wij konden niet mankeeren van uw allercharmantste invitatie te profiteeren.' O, ik ken die soort nog van Leiden! Wie weet, of u daar geen prachtige partij voor mij heeft ontmoet, wier wit gedaste, stijf geboorde papa plotseling uw hoop den bodem insloeg, door ongevraagd te verklaren, dat zijn oogappel nooit de vrouw zou worden van zoo'n vagebond van een artiest!

Staphorst.

Neen, neen, mijn jongen, ik heb veel ernstiger redenen om nog eens een bedaard en ernstig woordje met je te spreken over dit veranderen van carrière en.....

Carolien

(ran links binnenkomend in rijgewaad.)

Daar ben ik weer heelhuids terug!

Staphorst

(tot Jan.)

Wij zullen ons gesprek straks voortzetten.

Jan

(ter zijde.)

Ik begrijp niet, wat hem bezielt.

Vijfde tooneel.

Dezelfden, Carolien.

Carolien.

Verrukkelijk paard gereden, papa en niet met den ouden pikeur, die altijd stapt, maar niet zijn negentienjarigen zoon, die net zoo lang galoppeert als ik goed vind. Wat zou tante Gertrude wel zeggen, als zij dit eens wist? Alleen met een jongen man in de donkere lanen van het Haagsche bosch; ieder boven op een paard! Dat past immers niet; dat doet geen fatsoenlijk meisje! Natuurlijk is mijn reputatie reddeloos verloren en maakt Willem ons engagement van avond nog af.

Staphorst.

Daar ben ik niet bang voor; maar weet je wel, Carolientje, dat je al die pretjes, waarop je zoo verlekkerd bent, zult moeten opgeven, zoodra Willem....

Carolien.

Zeker weet ik dat en ziedaar juist de reden, waarom ik

het er nu nog eens ferm van neem. Een mensch is maar eens jong en prettige herinneringen zijn ook wat waard.

J a n

(die met zijn schilderkist bezig is.)

En ik geloof, dat Willem met zijn minachting voor menschen, die zich aan opvattingen en praatjes storen, het niets aangenaam zou vinden, als je t'huis zat te kniesooren in afwachting van je huwelijk.

C a r o l i e n .

Juist.

(op Staphorst's knieën gaande zitten.)

Bovendien houd ik er hij u de jeugd en de opgewektheid in. Ja, ja. Binnen korten tijd zal Jetje mijn taak moeten overnemen; maar beken eens eerlijk, of *ik* u niet weêr jong en vroolijk heb gemaakt, toen u eenige jaren geleden zoo melancholiek en zoo oud was geworden?

S t a p h o r s t

(aangedaan.)

Na den dood van je lieve moeder? Ja, dat is waar, kind. Jij bent altijd de zon in mijn huis geweest. Ik weet niet, wat er toen zonder jou van mij zou geworden zijn.

C a r o l i e n .

Ik heb een paard voor u gekocht - waarop u alleen niet rijden wil na een ceremonieel diner bij tante - ik heb u meegenomen op reis; ik heb u een abonnement in de comédie gegeven; ik heb allerlei pretjes verzonnen en al die middelen samen hebben u minstens twaalf jaar jonger gemaakt. Vind je niet, Jan?

J a n .

Zeker. Je hebt er alle eer van.

Carolien.

Eerst voeden de ouders de kinderen op; later de kinderen de ouders. Het schijnt wel, dat ik bijzonder veel aanleg heb voor de paedagogie. Verbeeld u, dat mevrouw van Goor, die over eenige weken naar Indië vertrekt, mij gisteren zoo op eens in vollen ernst voorsloeg met haar mee te gaan.

Jan.

(steeds bezig met zijn schilderkist.)

Als wat?

Staphorst

(lachend.)

Als gouvernante bij haar dochters?

Carolien.

Juist. Met den titel van vriendin. Zij begrijpt wel, dat ik mij niet laat betalen: maar had u ooit gedacht, dat uw luchthartige Carolientje, die - volgens tante Gertrude - nooit weet hoe het hoort, door een deftige mama tot voorbeeld zou worden gesteld aan hare dochters?

Staphorst

Waarvan de oudste ongeveer jou jaren moet hebben.

Jan.

Net als jou afmetingen. Ik ken menschen, die jelui met elkander verwarren.

Carolien.

Mevrouw van Goor zei: 'ik zou mijn kinderen zoo graag jou eenvoud en onafhankelijkheid zien overnemen.'

Staphorst

(lachend.)

't Is zeker wonderbaarlijk!

J a n

(spottend.)

Zoo iets doet men niet!

S t a p h o r s t .

In allen gevalle bewijst het, dat gelukkig nog niemand een vermoeden heeft van je verhouding tot Willem.

C a r o l i e n .

Dat 'gelukkig' heb ik weer aan tante Gertrude te danken. Had zij u niet opgestookt, dan zou er geen sprake zijn geweest van die ellendige geheimzinnigheid. Zij hoopt mijn engagement nog eens af te zien raken, omdat zij mij bestemd heeft voor haar ideaal met het Engelsche uiterlijk, de glorie der familie, onzen innerlijk en uiterlijk onberispelijken neef George! Dat huwelijk zou dan de politieke beteekenis hebben van een verzoening tusschen de beide vijandige takken van ons illuuster geslacht. Prachtig plan; maar na mijn kennismaking met dat heerschap op de bruiloft van.....

S t a p h o r s t .

Mijn lieve kind, wat draaf je weer door! Laten wij nu toch eens een oogenblik voet bij stuk houden. Ik zelf heb van den beginne af een zwaar hoofd gehad in je engagement met Willem. Om je gevoel te sparen zeg ik niet veel; maar de zaak drukt mij hoe langer hoe meer. Zeker is hij een goede, werkzame, intelligente jongen; doch wat baat dit tegenwoordig? Wie geen kruiwagens heeft, moet het talent bezitten zich, kruipend en schuifelend als een slang, naar boven te werken. Willem is noch met het een, noch met het ander gezegend. Mijn twijfel of jelui enga-

gement ooit tot een huwelijk zal leiden groeit met den dag aan; ondertusschen gaat je jeugd voorbij, en....

Carolien.

Maar papaatje, zoo heb ik u nog nooit hooren redeneeren! Is hier iets bijzonders gebeurd, dat.....

Jan.

Dat heb ik ook al gevraagd; maar weet je wie van alles de schuld is? Niemand anders dan tante Gertrude. Wanneer papa nog eenmaal bij haar gaat eten, dan zal je zien, dat ik weer naar Leiden moet, dat Willem aan den dijk wordt gezet, dat Jetje.....

Staphorst

(met klem doch gedwongen.)

Nu ja; ik ontken 't niet! Al wat ik heb gezegd, is het gevolg van een onderhoud met tante Gertrude; maar wanneer ik jelui dit onderhoud in zijn geheel meedeel, dan vertrouw ik, dat je veel gunstiger over haar zult gaan denken. Tante Gertrude is op dit oogenblik de reddende engel van ons huis en jelui bent oud en wijs genoeg om dit te kunnen inzien.

Jan.

Neen maar; nu ben ik toch benieuwd!

Carolien.

Tante Gertrude.... onze reddende engel? Ik krijg haast medelijden met mij zelve.

Staphorst.

Luistert! In de laatste jaren heeft mijn fortuin zware klappen gekregen. Toch hebben wij onze levenswijze kunnen

volhouden, omdat tegelijkertijd mijn aandelen in een Hongaarsche landontginning maatschappij, waarvan ik commissaris ben, steeds grootere dividenden afwierpen. Maar ziet, die winsten schijnen maar zand in de oogen te zijn geweest. Op een ongeloofelijk listige wijze heeft de admistrateur ons al lang bedot. Toen de zaak aan het licht kwam, was hij verdwenen en nu schijnt deze bron van inkomsten eensklaps geheel verdroogd te zijn.

Carolien.

Arme papa!

Jan.

Ja, dat is leelijk en wil tante Gertrude....

(buiten weerklinkt een gil van Jetje en stemmenrumoer.)

Zesde tooneel.

Dezelfden, Margaretha, Jetje, Karel. later Toon.

Staphorst.

De stem van Jetje. Wat beteekent dat nu weer?

(hij springt op en gaat naar het venster; Jetje en Carolien gaan naar de tuindeur.)

Jetje

(door de tuindeur opkomend, terwijl Jan en Carolien luid lachen.)

Plaats voor den grooten Sachem! Hoezee!

(Karel komt binnen omhangen met een tiggervel, dat als vloerkleed dienst heeft gedaan; op het hoofd heeft hij een krans van klimop met een haneveer er in; in zijn hand

draagt hij een langen stok, die op een pijp gelijkt. Margaretha komt achter hem aan.)

Jan.

Kijk Karel er eens uitzien!

Staphorst.

Ik dacht zoo waar, dat de bengel een ongeluk had gekregen.

(allen lachen.)

Jetje.

Zeg nu wie je bent, Karel.

Jan.

Vooruit!

Karel

(tot Staphorst.)

Ik ben de groote Sachem der Apachen en ik kom met mijn blanken broeder uit het Oosten de vredespijp rooken.

(allen lachen.)

Carolien.

Heb je ooit!

Jan.

Pas maar op, dat je niet misselijk wordt, joggie!

Staphorst.

Groote Sachem, wij zullen aan tafel een vredespijp rooken van chocola; maar sapperloot, wat heb je vuile handen! Ga je eerst wasschen, anders wil je blanke broeder niets met je te doen hebben.

Jetje.

Leve de groote Sachem!

Jan, Carolien en Margaretha.

Hoezee!

Toon.

(van links binnenkomend.)

(op ietwat geheimzinnigen toon)

Meneer, daar is Mevrouw Gertrude.

Margaretha.

Mevrouw Eltenburg... op dit uur?

Carolien.

Tante?

Jan.

Toon, je meent het immers niet?

Toon.

Zij is al binnen, jongenheer. Zij doet haar mantel af.

Staphorst.

Ik wacht ze, kinderen.

Jan.

Dan poets ik 'm!

Carolien.

En ik!

Jetje.

En ik!

Margaretha.

Karel, handen wasschen, gauw!

(Jan, Carolien, Jetje en Karel af door de voordeur links).

Staphorst.

Wat is dat nu? Kinderen, blijft toch... Margaretha!..

Zevende tooneel.

Staphorst, Gertrude, later Toon.

Gertrude.

(door de middeldeur opkomend).

Alleen? Ik meende hier stemmen te hooren.

Staphorst.

Ja, de kinderen....

Gertrude.

Zijn gevluht, toen zij mij hoorden aankomen. Eenvoudig geen manier; maar... mij verwondert het al weer niet. Zij zagen er natuurlijk ontoonbaar uit en waren met de eene of andere baldadigheid bezig.

Staphorst.

Gertrude... alles is nu tusschen ons afgesproken en ik denk er niet aan op deze afspraak terug te komen. Daarvoor hebben mijn kinderen je hulp te zeer noodig; maar toch... juist, omdat ik zoo innig overtuigd ben, dat je 't goed met hen meent... moet ik er nog eenmaal op aandringen, dat je hen zacht en liefderijk behandelt. Ik zei

't gisteren avond al: met dwang zal je niets, met overreding veel, zoo niet alles, van hen gedaan krijgen.

Gertrude.

Gustaaf, na de gebrekkige opvoeding - of liever het gebrek aan een opvoeding - dat hen ten deel is gevallen, maak ik mij hieromtrent geen illusie's. Wel zullen de kinderen terstond beseffen, dat het voortaan uit is met hunne onfatsoenlijke losbandigheden; maar daar zal het gevolg van zijn, dat zij vooreerst niets anders in mij zien dan eene onaangename, bedilzieke gouvernante.

Staphorst.

Wel neen, wel neen; ik zal hen immers van alles op de hoogte brengen.

Gertrude.

Is dit dan nog niet gebeurd?

Staphorst.

Het was mij nog onmogelijk. De taak is ook waarlijk niet licht. Ik ben al een paar malen een eind op weg geweest; maar telkens is er wat tusschenbeide gekomen.

Gertrude.

(ontevreden).

Je hebt mij dus hier laten komen, terwijl alles nog kan afstuiten op de weigering van Carolien of Jan om zich aan mijn condities te onderwerpen?

Staphorst.

(vergoelijkend).

Nu, nu; het zal zoo'n vaart niet loopen.

Gertrude.

Vlei je niet met de gedachte, dat ik mij ter elfder ure tot meer concessie's zal laten verleiden. In het blijven van Margaretha heb ik al toegestemd en wie weet of mij dit niet zal spijten. Ik kom je met een waar genoeg te hulp; maar....

Staphorst.

Je ziet immers op welk een hoogen prijs ik dit stel, hoe dankbaar ik je ben.

Gertrude.

Ja; maar ik wil ook voldoening van mijn werk hebben. Je kinderen zijn beneden hun stand opgevoed: zij hebben de manieren en de zienswijzen overgenomen van burgerlijke kringen; zij beseffen niet, wat iemand verschuldigd is aan zijn fatsoenlijken naam. Waren zij van adel, dan zou dit minder gevaarlijk zijn: maar nu zij het glazuur missen, dat hen in staat kon stellen onbesmet met Jan en alleman te verkeeren en een tijdlang ongedeed dwaasheden te doen, nu moeten zij bijtijds leeren wat hun fatsoen gebiedt, toelaat of verbiedt. Jij mist het gezag om hen zoover te brengen; daarom maak ik van de gelegenheid gebruik om mijn wenschen te verwezenlijken. Ten eerste moet je levenswijze dus veranderen. In plaats van te verminderen, moet je train de vie hooger worden opgevoerd. Het zou voor je meisjes allernadeeligst zijn, indien het bekend werd, dat je te veel geld verloren hadt om op denzelfden voet te kunnen voortgaan. Ten tweede sta ik er op, dat Jan zoo gauw mogelijk zijn studies in Leiden zal hervatten en dat Carolien.....

Staphorst

(zenuwachtig schellend.)

Ik weet er alles van! De kogel moet nu maar door de

kerk. Wij zullen beginnen met Carolien hier te laten komen; daarna kunnen wij met Jan spreken. Willen zij niet dan...

Toon.

Heeft mijnheer gebeld?

Staphorst.

Toon, zeg aan juffrouw Carolien, dat ik haar verzoek even hier te komen.

Toon.

Best, mijnheer.

(af)

Gertrude.

Ik zie wel in, dat ik zelve het mes in de wond zal moeten steken.

Staphorst.

(steeds zenuwachtig.)

Als zij ten minste... God, God, je kind zulk een verdriet te moeten aandoen!... Jij weet niet, hoeveel die twee van elkander houden.

Gertrude.

En gisteren was je 't met mij eens, dat een meisje van haar leeftijd over zoo'n kleine en bovendien heilzame teleurstelling gemakkelijk genoeg heenkomt!

Staphorst.

Nu ja.... 't is beter voor haar verder leven.... en zij zal er ook wel over heen komen... Zij is jong, gezond en kordaat; maar daarom is die teleurstelling zoo klein niet. Integendeel!

Gertrude.

Gustaaf, dat je uit zwakheid je eigen bestaan bedorven hebt, is jou zaak geweest; maar bederf nu ten minste ook de toekomst van je kinderen niet.

Achtste tooneel.

Staphorst, Gertrude, Carolien.

Carolien.

Dag, Tante,

(tot Staphorst).

U heeft mij laten roepen, niet waar?

Staphorst.

Ja, mijn kind; ga eens zitten. - Tante... en ik... wij hebben je iets te zeggen. Je bent nu al over de drieën-twintig jaar, Carolien, en je hebt een helder verstand gekregen als erfdeel van je moeder. Ik heb altijd met jou over ernstiger dingen kunnen praten dan ik geloof, dat andere vaders met hunne dochters behandelen.

Carolien

(die hoe langer hoe angstiger is geworden)

O, God, papa, hangt ons een ongeluk boven het hoofd? Zeg 't dan liever dadelijk!

Staphorst.

Neen, mijn kind, neen; je zult later zelve inzien... Je weet immers hoeveel ik van je houd, niet waar...? Welnu, ik moet eens vertrouwelijk met spreken over... Willem.

Carolien

(Gertrude achterdochtig aankijkend)

Over Willem?

Staphorst.

Je weet, dat ik hem graag mag; maar waarop heeft hij je nu eigenlijk gevraagd? Zijn verdiensten zijn schraal en onzeker. Hij heeft niets te wachten, geen relaties, geen vooruitzichten.

Carolien.

Maar een plan dat...

Staphorst.

Dat van de Transvaal?

Carolien.

Kent u het al?

Staphorst.

Zeker; maar daar wil ik niemandal van hooren! Mijn oudste dochter naar dat land van boeren, wilden en gauwdieven laten trekken... neen, neen, neen, dat offer zou ik niet kunnen brengen! Groote hemel, wat heb ik anders op de wereld dan mijn kinderen?

Carolien.

Maar papa...

Staphorst.

Neen. kind, zooals ik je zei, daar kan niets van komen. O,

dat engagement bezwaart mij vreeselijk. Jelui bent allebei nog op een leeftijd, dat het gevoel het verstand overheerscht; maar de aansprakelijkheid komt op mij en ik beken, dat die aansprakelijkheid mij loodzwaar begint te drukken. Je komt in allerlei valsche toestanden... Willems eerezucht zou op den duur wel eens sterker kunnen blijken dan zijn liefde...

C a r o l i e n

(zeer verwonderd).

Wat bedoelt u daarmee?

S t a p h o r s t .

Ik wil volstrekt geen kwaad van hem spreken; maar 't is toch de waarheid, dat jij toegegeven hebt aan de eerste, de beste opwelling... Jij bent niet in de gelegenheid geweest veel jonge mannen te leeren kennen... je kunt dus geen van beiden voor de toekomst instaan en....

C a r o l i e n .

En nu komt u mij klakkeloos voorstellen van Willem af te zien?

S t a p h o r s t .

Antwoord niet eer je alles weet! Door een samenloop van omstandigheden en... gedeeltelijk ook door eigen schuld... althans onvoorzichtigheid...

C a r o l i e n .

Dat heeft u mij al gezegd.

S t a p h o r s t .

Juist; maar begrijp je niet welke gevolgen dit voor ons allen en in 't bijzonder voor jou zal hebben?

Carolien.

Wel zeker. Wij zullen ons abonnement in de comédie moeten opzeggen, de reisplannen aan den kapstok hangen, de paarden verkoopen, misschien op een dorp gaan wonen. Dat is niet plezierig; maar wat het zwaarste is moet het zwaarste wegen. *Ik* zal er geen traan over storten.

Staphorst.

Je bent flink en lief, dat weet ik; maar ongelukkig zouden al die bezuinigingen, waarvan je spreekt, ons bitter weinig baten. Zonder hulp zou het mij toch moeilijk, zoo niet onmogelijk, zijn de twee einden van het jaar aan elkander te knooien. Nu is tante Gertrude bereid ons bij te staan.

Carolien.

Natuurlijk! Uw eenige zuster, die rijk en kinderloos is, zal u niet in den steek laten.

Staphorst.

Ja, maar tante stelt eenige voorwaarden en daarop komt het aan.

Carolien.

A!

Staphorst.

Die voorwaarden zijn geheel in jelui belang; daarom heb ik gezegd... dat ik hoopte... zie je, dat...

Carolien.

Ik begrijp er alles van. Zonder hem te kennen heeft tante altijd een hekel gehad aan Willem. En waarom? Omdat

Willem van geen familie is. Een paar eeuwen geleden waren ook de Staphorsten kleine winkeliers; dat staat in uw genealogie. Toen heeft er een zich verrijkt door allerhande geheimzinnige knoeierijen, dat heeft u mij zelf gezegd en daarom zijn wij nu van een betere familie dan de Huisums, die altijd eerlijk zijn geweest, dat beweert tante.

Staphorst.

Wees nu niet zoo scherp, mijn kind. Je kent het leven nog pas uit de verte en daarom zie je niet in, hoe goed tante het met je voorheeft.

Gertrude.

Ik ben volstrekt niet zoo blind voor Willems goede eigenschappen als je denkt, Carolien; maar zijn manieren hinderen mij, zijn ongepaste uitvallen rieken naar socialisme en zijn gebrek aan eerbied voor al wat hooger is, zal hem altijd in den weg staan. Daarenboven is voor iemand van zijn stand de liefde een bijzaak, het carrière maken hoofddoel in het leven.

Carolien.

(geërgerd.)

Spaar mij uw beschouwingen, tante; zij laten mij koud, omdat zij bevooroordeeld zijn. Ik heb dus juist geraden. U stelt als voorwaarde, dat ik van Willem af zal zien.

Gertrude.

Precies.

Carolien.

En heeft papa daar in toegestemd?

(zich omwendend tot Staphorst.)

Heeft u een oogenblik kunnen aannemen, dat ik mijn woord zou breken?

Staphorst.

Luister nu eens bedaard. Ik ben heusch niet lichtvaardig te werk gegaan. Wat het zeggen wil veel van iemand te houden, weet ik bij ondervinding en ik gevoel levendig welk een zwaar offer wij van je vergen; maar geloof me, mijn kind, 't is voor je bestwil. Ondervraag alle menschen van leeftijd, die je kent en je zult niet alleen gewaarworden, dat verreweg de meesten om verschillende redenen van hun eerste liefde afstand hebben gedaan; maar ook, dat die gedwongen opoffering van nut is geweest voor hun gansche verdere leven.

Carolien

(hartstochtelijk).

Wat anderen gevoelen, denken en doen gaat mij niets aan! Ik zou mij zelve slecht vinden, als ik aan tante's wensch gehoor gaf! Willem heeft mijn woord. Daar vertrouwt hij op en daar moet hij op blijven vertrouwen!

(Staphorst maakt een gebaar van wanhoop.)

Gertrude

(kalm).

Dan moet Jan maar als koloniaal naar de Oost trekken, Jetje met den een of anderen winkelier trouwen en Karelkje op een ambacht gaan. Zal je het bewustzijn kunnen dragen je geluk - althans wat je voor je geluk houdt - zóó duur te hebben gekocht?

Carolien.

Wil u daarmee zeggen, dat mijn weigering u beletten zal papa en de anderen te helpen, wanneer *ik* voor mij zelve niets begeer?

Gertrude.

Zeker.

Carolien.

Groote God, wat kan u eigenzinnig zijn en wreed!

Gertrude.

Ik ben bereid te helpen; maar ik wil afdoende helpen. Goedheid met onverstand gepaard is gevaarlijker dan hardvochtigheid met egoïsme. Mijn conditie's zijn wel overwogen en je kent mij genoeg om te weten, dat ik geen haarbreed zal toegeven.

Carolien.

Dat is zoo!

(tot Staphorst)

Maar hoe kan iemand in eens zooveel verliezen? Bestaat er dan geen andere manier om aan geld te komen?

Staphorst.

(weifelend)

Neen.

(zacht tot Gertrude.)

Het wordt mij te kras.

(Gertrude brengt hem door een gebaar tot zwijgen.)

Carolien.

U heeft toch uw toestemming gegeven.

Gertrude.

Toen je papa nog in staat was je jaarlijks een som mee te geven; maar dat is nu onmogelijk geworden!

Staphorst.

Ach, kind, als je beseffen kon, hoe het bewustzijn van eigen schuld mij in deze zaak pijnigt. Ik ben altijd zwak geweest, zwak voor mijzelf, zwak voor mijn kinderen. Verwijt ik mij niet elken dag, dat ik niet in staat ben een paar duizend guldens jaarlijks voor jelui te verdienen?

Carolien

(hem aangedaan omhelzend).

Papaatje!

Staphorst.

Ook ik heb niet willen luisteren, toen mijn vader mij den raad gaf althans af te studeeren en nu ondervind ik er de gevolgen van. Op mijn leeftijd afhankelijk!

Carolien.

Ik vraag u geen rekenschap, vadertje, en ik verwijt u niets; maar ik houd van Willem, hij houdt van mij en die liefde zal nooit verflauwen, al moesten wij nog tien jaren op elkander wachten. Ik geloof vast, dat wij samen gelukkig zijn. Kan u nu van mij vergen, dat ik om der wille van tantes opvattingen een man, dien ik hoogacht, dien ik vereer, dien ik aanbid, harteloos en leelijk zal behandelen?

(zij keert zich af en gaat aan het venster staan.)

Staphorst

(zacht tot Gertrude.)

Laat het maar uit zijn. Wij zullen ons verminderen en...

Gertrude.

(zacht tot Staphorst.)

Zal je dan nooit leeren volhouden?

Staphorst.

Wat een toestand!

Gertrude.

Carolien, je denkt misschien, dat ik je dwingen wil; maar dat is volstrekt niet het geval. Liefde voor al mijn neven en nichten is mijn eenige drijfveer. Wil je die liefde afwijzen, je zult er geen kwaad woord van mij over hooren.

Ik laat je vrije keuze; maar één ding moet je wel bedenken: de verantwoordelijkheid, die je op je neemt, is zeer groot. Ik laat nu nog daar, dat je papa zich voortaan alle genoegens zal moeten ontzeggen; maar zijn inkomen is ook niet toereikend meer om hem in staat te stellen aan Karelkje een kostbare opvoeding te geven; Jetje zal niet in fatsoenlijke kringen kunnen uitgaan; het zou dus wel een wonder zijn als zij een goed huwelijk deed en Jan, die nu met alle geweld schilder wil worden, zal te laat tot het inzicht komen, dat het in ons land een dwaasheid is van de kunst een positie of zelfs maar een broodwinning te verwachten. Armoede, fatsoenlijke armoede staat hier voor de deur en al ken je de volle kracht niet van dit woord, je zult er je toch wel eene flauwe voorstelling van kunnen maken.

Carolien.

(nadenkend.)

Armoede!

Staphorst

(die haar wil naderen.)

Kind, kind....

Gertrude.

(Zacht.)

Maak haar niet weekhartig.

(hij gaat zitten met het hoofd in de handen) (luid)

Je hebt de toekomst van vier mensen in handen.

Carolien.

De toekomst van vier mensen! Ja, die verantwoordelijkheid is wel ijselijk groot!

(uitbarstend)

Maar als ik nu toch niet kan? Als het mij onmogelijk is Willem zoo iets aan te doen?

Gertrude.

Kom, kom, weet je niet, dat alleen hetgeen wij voor an-

deren doen ons de ware bevrediging schenkt? Je zult er naderhand zoo'n berouw van hebben, als je nu koppig blijft.

Carolien.

O God, wat een marteling, wat een marteling!

(Gertrude brengt aan Carolien, die op een doel is neergezonken een glas water; Carolien springt weder op).

Papa,.... beantwoord mij ééne vraag.... oprecht. Verlangt.... u.... waarlijk... ernstig, dat ik doen zal wat tante wil?

Staphorst.

Ja, mijn kind, hoe graag ik neen zou antwoorden, ik hoop het.

Carolien.

(heftig tot Gertrude.)

Maar u zal mij toch wel een bedenktijd willen toestaan.

Staphorst.

Natuur.....

Gertrude.

(snel invallend.)

Neen. Die bedenktijd zou alleen ten gevolge hebben, dat je onder den invloed van anderen kwaamt. Je moet zelfstandig en dus dadelijk beslissen. Bovendien wil ik weten, waaraan ik mij te houden heb. Dit is het eenige, dat ik voor mij zelve verlang, waarlijk niet te veel.

Carolien.

(heftig)

U zou wel anders spreken, als u beseffen kon, wat u van mij eischt; maar daar is u te koud, te berekenend voor! Een hart breken! U zou er om huilen, wanneer het maar op het tooneel gebeurde!

Staphorst.

Kind, zoo mag je niet spreken! Je tante.....

Gertrude.

(hem weerhoudend)

Laat haar. Zij is veel te opgewonden om de kracht van haar woorden te gevoelen. Naderhand zal zij wel anders leeren oordeelen. - Je geeft dus toe, niet waar?

Carolien.

Ik moet immers wel, als u mij dwingt, als u misbruik maakt van treurige omstandigheden, als u ons allen het mes op de keel zet!

Staphorst.

Nu, nu, nu, later zal je zelve....

Carolien.

Zeg dat niet. Ik wil er niets van hooren, dat de misdaad, die ik aan Willem bega, voor mij ooit tot een geluk zou kunnen worden! Wanneer ik het mooiste, het beste, het heerlijkste, dat ik bezit, ten offer breng, dan geschiedt dit voor u, voor Jan, voor Jetje, voor Karel. Daarom eisch ik ook van tante de erkenning, dat welke geldsommen zij voor ons uit zal geven, onze schuld van dankbaarheid op dit oogenblik door mij voor allen is..... afbetaald.

Staphorst.

Ach, ach, dat je die heftigheid niet wat kunt matigen!

Gertrude.

Ik denk er niet aan ooit eenige dankbaarheid te eischen!

Carolien.

En onthoud ook dit nog: een anderen man neem ik nooit. Neef George behoeft zich dus geen illusies te maken!

Gertrude.

Laten wij George er niet bij halen. Je bent besloten; dat is voor het oogenblik hoofdzaak. Hoe wil je dien meneer Huisum te kennen geven, dat....

Staphorst.

Wil ik met hem spreken?

Gertrude.

Of ik?

Carolien.

Neen, ik zal hem schrijven.

Gertrude.

Maar wat?

Carolien.

De waarheid! Hij heeft recht ze te kennen en hij zal ze kennen.

Gertrude.

Maar de volle waarheid is haast even gevaarlijk als een tastbare leugen! de begrijpt toch, dat niemand iets van die geldelijke aangelegenheden mag vernemen.

Carolien.

Wees gerust, tante. Al zondigt Willem dikwijls tegen 't geen *men* doet of *men* laat, een geheim, dat *ik* hem

toevertrouw, verklapt hij niet.

(zij wil links voor heengaan; maar barst in tranen uit, eer zij de deur bereikt heeft.)

O, God, wie had ooit kunnen denken, dat....

Staphorst.

(snelt op haar toe, slaat zijn arm om haar heen en voert haar weg.)

Mijn kind, mijn arm kind!

(af.)

Gertrude

(alleen.)

(men hoort bellen.)

Zij zal hem schrijven.... ja; maar het spreekt van zelf, dat die brief niet verzonden mag worden. Hoe belet ik nu, dat zoo'n Huisum....?

Negende tooneel.

Gertrude, Toon.

Toon

(van links achter opkomend.)

Mevrouw, daar belt meneer Huisum. Ik heb nog maar niet opengedaan, omdat ik zoo'n druk gesprek hier hoorde. Ik wist niet.... ik dacht....

Gertrude.

Laat het denken voortaan maar aan mij over, Toon. Verzoek mijnheer Huisum hier binnen te komen; maar zeg aan niemand, dat hij er is.... aan niemand, versta je?

Toon.

O, ja, heel goed, mevrouw.

(ter zijde)

Er is iets niet in den haak.

Gertrude.

(To o n terugroepend.)

Toon.

Toon.

(zich omwendend.)

Mevrouw.

Gertrude.

Er wordt tegenwoordig veel geklaagd over brieven, die verloren gaan. Dat komt meestal, doordat de adressen niet duidelijk geschreven zijn. Ik wil van nu af alle brieven, die hier uit huis gaan, zelf nazien. Je moogt er dus geen in de bus doen, dien ik niet eerst in handen heb gehad. Goed begrepen?

Toon.

Zeker, mevrouw.

(af.)

Gertrude

(alleen.)

Nu van avond nog een kleine altercatie met Jan, dan zijn wij al in een beter vaarwater. Margaretha zal wel eindigen met in te zien, dat zij op den duur hier niet kan blijven.

Tiende tooneel.

Gertrude, Willem.

Willem

(van links binnentredend.)

Hé, mevrouw Eltenburg, u hier?

Gertrude

(stijf groetend.)

Mijnheer Huisum.

Willem.

Kan u er dan nog maar altijd niet toe besluiten uw aanstaanden neef Willem te noemen?

Gertrude.

Ven daag minder dan ooit.

Willem.

Hoe dat?

Gertrude.

Ik heb op mij genomen u eene mededeeling te doen. Carolien ziet zich om zeer overwegende redenen genoodzaakt den voorloopigen band tusschen u en haar te verbreken.

Willem

(zeer verbaasd).

Hè? Wat vertelt u? U maakt gekheid, niet waar?

Gertrude.

Ik herinner mij niet met u ooit gekheid te hebben gemaakt.

Willem.

Maar wat u zegt is onmogelijk! Het kan niet ernstig gemeend zijn.

Gertrude.

Waarom? Ik weet, dat u voor aanstaande echtgenooten het van belang acht elkander door en door te leeren kennen in een lang en vrij engagement. Welnu, uw engagement heeft zeer lang geduurd; men heeft u dikwijls genoeg samen alleen gelaten en het gevolg van de nadere kennismaking is, dat Carolien er van afziet haar toekomst aan de uwe te verbinden. Acht u dit zoo onmogelijk?

Willem.

Zeker! Carolien er van afzien haar toekomst... zoo ineens... maar ik geloof er niets van!

Gertrude.

't Is toch werkelijk het geval.

Willem.

Om welke reden dan... om welke reden? Zulk een donderslag bij helderen hemel! Gisteren waren wij nog... van morgen is... Dit kan immers niet! Neen; dat moet zij mij zelve zeggen!

(hij gaat naar de deur links).

Gertrude

(bedaard).

Carolien is niet t'huis.

Willem.

Al weer niet? En zij heeft u met deze boodschap belast? Groote God,... de Transvaal... haar papa... die schrik! Zou hij haar gedwongen hebben?... Wel neen! Carolien is niet iemand, die zich laat dwingen.

Gertrude.

Zelfs niet overreden!

Willem.

Maar wat voor grieven heeft zij dan tegen mij?

Gertrude.

Grievens? In 't geheel geen.

Willem.

Ik moet toch het een of ander misdreven hebben.

Gertrude.

Wel neen. U wil niet trouwen, eer u haar kan onder-

houden. Dat heeft u dikwijls genoeg gezegd. Aan uw engagement is vooreerst geen eind te zien. Dat zou zeker al voldoende wezen. Misschien zijn er ook nog andere redenen... redenen van meer intiemen aard...

Willem.

Mevrouw Eltenburg, ik neem met deze verklaring geen genoegen. Het komt mij ongeloofelijk voor, dat mijn flinke openhartige, ongekunstelde Carolien mij door een derde zou doen weten: je bent me plotseling onverschillig geworden. Ik geef haar niet op, eer ik uit haar eigen mond mijn vonnis heb gehoord

(Gertrude haalt zwiingend de schouders op).

Blijft u er bij, dat ze niet t'huis is?

Gertrude.

Ik blijf bij al, wat ik gezegd heb; maar wil u het huis doorzoeken...

Willem.

Ik weet, wat mij voegt, mevrouw. Wees zoo goed mij te zeggen, wanneer ik haar kan spreken, zij 't ook voor het laatst.

Gertrude.

Nooit meer.

Willem.

Ik word dus eenvoudig als een schooier het huis uit gezet?

Gertrude.

Ik dacht, dat u verstandiger zou redeneeren, mijnheer Huisum en de zaak ook eens van Carolien's standpunt bezien.

Wille m .

Kan er dan een standpunt bestaan, dut wettigen zou....? Ach, ik zou dwaasheden gaan zeggen, misschien ook wel doen. 't Is beter, dat ik hier niet langer blijf. Ik ga, mevrouw, maar mijn heengaan beduidt volstrekt niet, dat ik mij op deze manier voor altijd de deur laat wijzen. Wat u mij heeft gezegd, is niet de waarheid, althans niet de volle waarheid! En ik moet.... ik wil de waarheid kennen! Hoe weet ik nog niet; maar ik zal een middel vinden; dat beloof ik u!

(hij groet en vertrekt)

Gertrude .

(alleen, terwijl men hoort bellen.)

Wat een toon voor iemand, die zich inbeeldt een fatsoenlijk man te zijn! Dat is nu toch immers eenvoudig geen manier! Een middel.... zei hij. Nu ja, dat zal ook wel een brief zijn, die dus onderschept moet worden.

Elfde tooneel.

Gertrude, Toon, later Staphorst, Margaretha, Carolien, Jetje, Jan, Karel.

Toon

(aan de middeldeur)

Mevrouw, de soep staat op tafel.

Gertrude .

Is mijnheer gewaarschuwd?

Toon .

Ik heb volgens gewoonte voor het eten gebeld.

(Staphorst van links voor met Carolien en Jetje gearmd; Margaretha van links achter gearmd met Karel en gevolgd door Jan.)

Staphorst.

(tewijl de kinderen joelend praten.)

Komaan, kinderen, aan tafel, aan tafel!

Jan.

Vooruit, groote Sachem!

Jetje.

Hé, daar is tante!

(plotselinge stilte)

Gertrude.

Ja, daar is tante, die van daag hier blijft eten.

Staphorst.

En voortaan hier blijft wonen.

Alle kinderen en Margaretha.

Wat?

Gertrude.

Hat is vreemd, hè; maar je went er wel aan. Ik vertrouw, dat wij 't gauw met elkander zullen kunnen vinden.

Margaretha.

Gustaaf, als mevrouw Eltenburg hier komt inwonen en dus de leiding van het huishouden op zich neemt, dan word ik natuurlijk overbodig en....

Staphorst.

Integendeel, Margaretha; ik heb uitdrukkelijk aan mijn

zuster de voorwaarde gesteld: Margaretha blijft de huishouding bestieren, zooals zij dit nu vijf jaren lang gedaan heeft.

Gertrude.

Welke voorwaarde ik terstond goed heb gekeurd

(zij strekt de hand uit, die Margaretha schoorvoetend aanneemt)

Ik hoop, Margaretha, dat ook wij het met elkander zullen kunnen vinden.

Margaretha.

Ik zal er mijn best voor doen, mevrouw.

(Staphorst geeft Gertrude een arm en geleidt haar door de middeldeur af; de kinderen volgen fluisterend en giegelend.)

Staphorst.

Komaan, kinderen, aan tafel!

Margaretha.

(alleen)

Wat staat ons nu te wachten?

Bedrijf II.

Zelfde decoratief van het vorige bedrijf. De oude meubels zijn echter door nieuwe vervangen. De deuren zijn versierd met portières. Op de plaats van de schrijftafel staat een guéridon omgeven door een sofa en phantasie-stoelen. De tafel links is vervangen door een piano. De serre is gesloten.

Eerste tooneel.

Carolien. Mevrouw van Goor.

Carolien.

U gaat dus morgen pas op de boot.

Mevrouw van Goor.

Ja. Van Goor is al in Amsterdam. Wij logeeren van nacht in het Bijbel-hôtel en varen morgen uit.

Carolien.

Telkens bekriipt mij weer de lust om toch maar met u mee te gaan.

Mevrouw van Goor.

Het spijt ons allen genoeg, dat je het niet doet. Zoowel voor mij zelve als voor de meisjes had ik je met plezier naar Batavia meegenomen.

Carolien.

Ik heb er waarlijk ernstig over gedacht, mevrouw; maar papa zou het zich zoo aantrekken.

Mevrouw van Goor.

Je papa zal het zich nog veel erger aantrekken, wanneer je verhouding tot Mevrouw Eltenburg hoe langer hoe onaangener wordt. En dat deze verhouding er onmogelijk op kan verbeteren ligt in den aard van de zaak. Jelui bent geen menschen voor elkaar.

Carolien.

Ik weet helaas maar al te goed, dat u gelijk heeft. Daarom ben ik al herhaalde malen vast besloten geweest met u mee te gaan; maar zooals 't gaat, telkens raakte ik weer aan het wankelen en....

Mevrouw van Goor.

Doe zooals je goedvindt, mijn lieve. Ons huis in de Oost staat voor je open en mocht je van daag nog tot andere gedachten komen, dan weet je waar wij in Amsterdam te vinden zijn.

Carolien

(lachend.)

Het zou wat moois wezen, als ik u eensklaps op het lijf viel, zonder uitrusting, zonder....

Mevrouw van Goor.

Dat zou het minste zijn. Op de boot is nog plaats genoeg en het goed van mijn Rudolphine past je, alsof het voor je gemaakt was. Maar ik wil je niet in verleiding brengen. Als je meent hier te moeten blijven, blijf dan, mijn kind. Ik wensch je sterkte en een goede gezondheid.

(zij omhelzen elkander.)

Carolien.

En ik wensch u een voorspoedige reis. Voor deze laatste maal mag ik u wel tot aan de voordeur geleiden, niet waar.

Mevrouw van Goor.

Zeker, mijn beste.

(pratend links af.)

Tweede tooneel.

Gertrude, Louis.

Gertrude.

(door de middeldeur met Louis opkomend.)

Zie zoo; nu weet je bier den weg. Je voornaam isimmers Louis.

Louis.

Precies, mevrouw, mijn voornaam is Louis.

Gertrude.

Heb je voor de liverij gezorgd?

Louis.

Die is gereed.

Gertrude.

Ik wacht mijnheer van avond met den laatsten trein en ik zou graag willen, dat je dan al een beetje op dreef waart.

Louis.

Zeer wel, mevrouw.

Gertrude

Haal dus je goed en loop in 't voorbijgaan even bij dien nieuwen kok aan...

(op een kaartje kijkend)

Adolphe de Laer.

Louis.

A, den cuisinier.

Gertrude.

(lezend.)

Juist: cuisinier-pâtissier, organisateur de réunions intimes et officielles. Weet je zijn adres?

Louis.

Natuurlijk, mevrouw.

Gertrude.

Verzoek hem van middag nog hier aan te komen.

Louis.

Zeer goed, mevrouw.

Gertrude.

Dat is alles.

(Louis buigt en gaat heen; nog eer hij weg is komt George binnen.)

Derde tooneel.

Gertrude, George.

George

van (links achter binnentredend.)

Bonjour, chère cousine!

Gertrude.

Dag George. Carolien is zeker in de serre.

George.

O, dat treft goed. Ik zou u graag even alleen spreken.

Gertrude.

Neem plaats. Je ziet er niet al te best uit, mijn jongen; wat gefatigeerd!

George.

Van het werken; ja, dat kan wel zijn. Ik ben van nacht pas om drie uur naar bed gegaan. Maar.... Carolien zou hier kunnen komen; permitteer mij dus met de deur in huis te vallen.

Gertrude.

Wat is er?

George.

Ik avanceer met Carolien niemendal.

Gertrude.

Geduld, geduld! 't Is nu pas een groote drie maanden geleden, dat zij dien Huisum heeft afgewezen. Voor haar fatsoen kan zij dus moeilijk zoo gauw weer een ander....

George.

Ja, dat begrijp ik wel; maar toch.... ziet u. Ach; 't is maar beter, dat ik u eens ronduit vertel, hoe de vork eigenlijk in den steel zit. De firma doet mooie zaken, heele mooie zelfs. Wij hebben in Rotterdam eene uitstekende repu-

tatie; maar dat legt verplichtingen op en als je dan ambitieus bent... met de tegenwoordige scherpe concurrentie... Enfin.... il faut faire grand en daarvoor is uitbreiding van kapitaal onvermijdelijk.

Gertrude.

Zei je mij gisteren niet. dat je compagnon van Veen een schatrijk huwelijk gaat doen?

George.

Ja en dat is ook de waarheid, al mag ik u den naam van het meisje nog niet noemen; maar.... daar zit nu juist de knoop. Wanneer *hij* zulk een groot kapitaal in de zaak steekt, dan begrijpt u wel, dat ik voor mijn fatsoen evenveel wil aanbrengen. U is niet in zaken; maar dat zal u toch wel duidelijk zijn.

Gertrude.

Volkomen duidelijk; maar.... mijn broer heeft eigenaardige opvattingen en wie weet of....

George

(haastig en eenigszins beangst.)

Wat is hij eigenlijk van plan Carolien mee te geven?

Gertrude.

Dat zou ik je niet kunnen zeggen. Hij spreekt bijna nooit over zijn financieele aangelegenheden.

George.

Zoo.... Spreekt hij daar bijna nooit over. Anderen doen 't des te meer. Neef Gustaaf had den naam van rijk te zijn, zelfs zeer rijk; maar in den laatsten tijd....

Gertrude.

Is er, dunkt mij, niets voorgevallen, dat de menschen tot andere gedachten kon brengen. Sinds *ik* hier in huis ben gekomen, is zijn leefwijze nagenoeg onveranderd gebleven. Wij hebben de salons eens laten opmaken, een nieuw rijtuig gekocht; wij zullen wat meer menschen gaan zien; maar overigens.....

George.

Ja, ja; daar steekt geen kwaad in; maar.... ziet u..., die leefwijze is vroeger eenvoudig geweest.... zeer eenvoudig en nu zijn er, die zeggen: niemand behelpt zich meer dan hij moet.

Gertrude.

Van behelpen is geen sprake!

George.

Ik redeneer zoo niet; maar u begrijpt de menschen.... en dan met die Hongaarsche zaken is 't niet voor den wind gegaan; bijgevolg.....

Gertrude.

Bijgevolg word jij bang je zedelijke verplichtingen tegenover je compagnon niet na te kunnen komen en....

George.

Dat is te zeggen: ik.....

Gertrude.

En ben je half en half van plan een overijlde stap te doen, waardoor je huwelijk met Carolien gemakkelijk zou kunnen mislukken.

George.

Ja, maar....

Gertrude.

Hoeveel geld heb je voor de uitbreiding van je zaak nodig?

George.

Voorloopig vijftig....

(hij aarzelt en ziet Gertrude onderzoekend aan)

neen, wel tachtig duizend gulden.

Gertrude.

Dat is veel; maar het geld brengt dadelijk rente op, niet waar?

George.

O, prachtige rente.

Gertrude.

Als ik je dan eens veertig duizend gulden voorschoot. Je betaalt mij daar een matige rente van en de overwinst blijft voor de zaak.

George.

O, nicht, dat overtreft mijn stoutste verwachtingen. Ik vind geen woorden om u mijn dankbaarheid uit te drukken.

Gertrude.

Natuurlijk moet ik daarvoor effecten verkoopen.

George.

Dat zal *ik* voor u doen en gratis, dat spreekt van zelf. Wanneer mag ik de papieren komen halen?

Gertrude.

Heb je 't geld zóó gauw al nodig?

George.

Ja; dat is te zeggen,... alles nu juist niet; maar toch... als ik maar een gedeelte.... en dan de effecten staan tegenwoordig juist bijzonder hoog. Hoe eer u dus verkoopt, hoe voordeeliger het voor u is.

Gertrude.

Nu goed; ik zal van daag nog in de brandkast gaan..

George.

Dan zal ik morgen ochtend om negen uur hier zijn.

Gertrude.

Je komt hier morgen immers eten; waarom zou je tweemaal per dag.....?

George.

Voor u, nicht en... voor de zaken!

Gertrude

(hem schertsend met den vinger dreigend).

Je komt zóó druk over, dat ik mij wel eens afvraag, of je voor de liefde de zaken niet een beetje verwaarloost.

George

(schalks).

Daar heb ik immers een compagnon voor.

Gertrude

(schertsend).

Wel foei!

George

(schalks).

Hier is, sprak hij, noch mijn vader, noch de tuinman, die het hoort.

Gertrude.

Nu nog een vraag: je spreekt dikwijls Leidsche studenten; dat weet ik van Jan.

George.

Dat is te zeggen....

Gertrude.

Wees gerust; ik heb niets kwaads van je gehoord. Ik wilde alleen weten, hoe Jan zich gedraagt.

George.

Ik geloof goed; maar... een student, die geen arme slokkert is, werkt zelden vóór zijn promotie. Zuinigheid is nu juist Jan's fort niet en....

Gertrude.

Hij moet natuurlijk meedoen.

George.

Er is meedoen en meedoen... Hij houdt nog al van spelen.

Gertrude.

Zoo.

George.

En als hij verliest moet hij dikwijls leenen of opnemen.

Gertrude

(nadenkend).

O,...

(zich herstellend)

Nu, als hij maar in fatsoenlijk gezelschap blijft.

George.

Wat dat aangaat, hij is in een zeer chique club.

Gertrude.

Weet je ook bij toeval of hij een liaison heeft?

George.

Een liaison?

Gertrude.

Ik bedoel een amourette met een meisje uit den burgerstand. Dat zou hem voor veel kwaad behoeden en naderhand kan je zulke dingen gemakkelijk afkopen.

George.

Alors il s'agit d'y mettre le prix. Als u wil, zal ik het eens voor u onderzoeken.

Gertrude.

Doe dat, mijn jongen. Nu ga je zeker naar Carolien?

George.

U raadt mijn gedachten. Tot straks, chère cousine. Je vais me vouer à l' amour.

George.

Tot straks.

(George rechts af).

Vierde tooneel.

Gertrude, Jetje, Margaretha

Jetje

(gevolgd door Margaretha van links opkomend).

Ik geloof zeker, dat mijn postzegel-album hier ligt.

Gertrude

(die op het punt was te vertrekken).

Jetje, gisteren avond heb je geen gamma's gespeeld.

Jetje.

Ik mocht niet, omdat u visite had.

Gertrude.

Juist; maar dat verzuim moet nu ingehaald worden.

Jetje

(boos).

In mijn vrijen tijd? Neen; dat doe ik niet.

Gertrude.

Dat zegt geen fatsoenlijk meisje! Margaretha, ik verzoek je er voor te zorgen, dat Jetje behoorlijk studeert.

Vijfde tooneel.

Jetje, Margaretha.

Jetje.

Dat vind *ik* nu eenvoudig geen manier! Papa heeft altijd

gezegd, dut ik tusschen twaalf en tweeën doen mocht wat ik wilde, en dus...

M a r g a r e t h a .

Kom, kom; je moet dat niet zoo uitrekenen. Studeer nu maar eerst een kwartiertje, dan hebben wij nog tijd genoeg om samen de nieuwe postzegels op te plakken. Kijk, daar ligt het album.

J e t j e .

Geef eens hier!

M a r g a r e t h a

(zacht).

Zal je dan eerst gamma's spelen?

J e t j e

(die het album aanneemt en weer neerlegt).

Nu.... omdat jij het vraagt, tante Greta.

(de piano openend)

Voor die drilmajoor zou ik het niet doen, hoor!

(Zij speelt een paar gamma's; M a r g a r e t h a neemt een werk ter hand. Plotseling slaat J e t j e eenige calsche, onsamenhangende accoorden aan en houdt daarna op).

M a r g a r e t h a .

Maar kind, wat beteekent dat nu? Tante Gertrude kan alles hooren.

J e t j e

(met de tabouret rond draaiend.)

Het kan mij niets schelen! Ik heb altijd een hekel aan muziek gehad.

M a r g a r e t h a .

Papa heeft je gevraagd gehoorzaam te zijn en je wilt

papa immers geen verdriet doen. Hij houdt zooveel van zijn kinderen.

Jetje.

Tegenwoordig niet meer!

Margaretha.

Foei, Jetje!

Jetje.

Als hij nog van ons hield, zou hij tante Gertrude niet in huis hebben genomen. Niemand was op haar gesteld; jij ook niet, tante Greta. Vroeger keek papa het schoolwerk na, vertelde eens wat, speelde klok en hamer mee en leerde ons allerlei aardigheden. Tegenwoordig is hier aan commandeeren geen gebrek; maar bemoeien.... doet niemand zich meer met ons.

Margaretha.

En ik dan?

Jetje.

(opspringend en Margaretha omhelzend).

Jij bent een snoes, tante Greta. Had papa ons jou maar tot nieuwe mama gegeven, dan zou iedereen hier niet zoo sip kijken en dan was hij zelf niet voor vijf maanden op reis gegaan.

Margaretha.

Maar hij is immers voor zaken naar Hongarije. Van avond laat komt hij terug en je zult zien, dat tante Gertrude dan veel minder streng wordt.

Jetje.

Ik weet er alles van, al vertelt tante mij niets. Zondag

zei ze aan Jan, dat hij vandaag moest komen eten, omdat papa van avond met den laatsten trein terug zou keeren.

M a r g a r e t h a .

Juist; straks komt Jan uit Leiden.

Zesde tooneel.

Jetje, Margaretha, Karel.

K a r e l

(van links voor opkomend met schoolboeken onder den arm).

Hoe laat is 't toch?

(hij geeuwt en rekt zich uit).

M a r g a r e t h a .

Hoog tijd om naar school te gaan.

J e t j e .

(steeds voor de piano gezeten).

Ben je weer in slaap gevallen, misschien met een sigaar in je mond?

K a r e l .

Je weet heel goed, dat tante het rooken verbiedt.

J e t j e .

En jij het toch doet, net als likeurtjes drinken.

K a r e l .

Dat is niet waar!

Jetje.

't Is wel waar, schijnheilige vleier! Ik heb in de leerkamer een sigaar van je gevonden.

Karel.

Die ga je nu zeker aan tante brengen om ook eens een prijsje te krijgen.

Jetje.

Of een dubbeltje, zooals jij, wanneer je klikt, hè?

Karel.

Juist.

Jetje.

Zoo laf ben *ik* nu niet! Hier is je sigaar, gehoorzame deugniet.

(Zij geeft hem de sigaar).

Margaretha.

Zeg je geen dankje, Karel?

Karel.

Gaat dat jou wat aan? *Jij* hebt tegenwoordig hier in huis niemendal te zeggen.

Jetje.

Papa moest eens weten, hoe schandelijk jij je gedraagt, als tante er niet bij is!

Karel

(snauwend).

Houd toch je...

(hij zwijgt verschrikt stil).

Zevende tooneel.

Margaretha, Jetje, Karel, Gertrude.

Gertrude.

(door de middel deur opkomend.)

Waarom hoor ik geen gamma's meer?

Karel

(deemoedig.)

Lieve tante, ik ga naar school.

Gertrude.

(hem een kus gerend, op zachten toon.)

Heb je goed gegeten, Karel?

Karel.

Zooveel, dat ik nu weer dorst krijg; maar ik durf geen water drinken.

Gertrude.

Waarom niet?

Karel.

Omdat ik gelezen heb, dat water alleen dikwijls ongezond is.

Gertrude.

Wil je dan wat limonade hebben? Margaretha geef...

Karel.

(haastig.)

Och, neen, tante, ik kan geen zuur verdragen; maar als u mij een scheutje Madeira zou willen geven.....

Jetje.

(ter zijde.)

Wel zeker.

Gertrude.

Wie goed oppast, mag wel eens een extraatje hebben. Margaretha, geef Karel wat Madeira met water.

(Karel gaat zitten; Margaretha haalt een karaf water en twee glazen uit het buffet en plaatst dit alles op de tafel.)

Waarom heb ik in den laatsten tijd geen rapporten van school meer gekregen?

Karel.

(onthutst.)

Omdat.... omdat zij afgeschaft zijn.

Gertrude.

Zoo.

Karel.

De meesters hebben geen tijd meer om rapporten te schrijven. 't Is tegenwoordig zoo druk, zoo druk!

Jetje.

(ter zijde.)

Wat een leugenaar!

Gertrude.

Jij zult er niet minder vlijtig om werken, hè? Zit je nog op één, mijn jongen?

Karel.

Zeker tante; ik zit altijd op één.

Jetje.

(ter zijde.)

Ik geloof er niets van.

(Margaretha wil inschenken; maar Karel duwt haar weg en schenkt zich zelve Madeira zonder water in.)

Gertrude.

(weer strenger.)

Wat brom je toch, Jetje? Ik vroeg, waarom je geen gamma's meer speelt?

Jetje.

(op de piano-tabouret gezeten, werpt haar muziekboek voor Gertrudes voeten neer.)

Omdat ik den brui geef van de muziek! Ik dank voor opzitten en pootjes geven! Ik heb geen lust in een speeldoos te veranderen, die u kan opwinden en laten afloopen, als er menschen zijn!

Gertrude.

Je stelt je weer heel onbehoorlijk aan! Raap dat muziekboek dadelijk op!

Jetje.

Niet, voordat u mij belooft de muziekjuffrouw af te zeggen.

Gertrude.

Wil je het boek niet oprapen?

Jetje.

Neen! Carolien laat zich niet drillen; ik evenmin!

Karel.

(die het boek heeft opgeraapt, op gemaakt liefalligen toon.)

Hier is 't, lieve tante.

(hij gaat weer zitten.)

Gertrude.

Dank je, beste Karel. Jetje, je gaat dadelijk naar de

leerkamer en komt er niet weer uit, eer het tijd is voor de catechisatie. Het postzegel-album blijft hier.

Jetje

(links voor heengaande.)

U is een tiran; maar op een goeden dag loop ik nog eens het huis uit.

Gertrude.

Ongehoord!

Jetje.

(bij de deur)

Carolien heeft ook al gezegd, dat zij 't hier niet langer uithoudt!

(af.)

Gertrude.

Dat is nu toch eenvoudig geen manier!

Margaretha

(zonder eenige heftigheid.)

Ik wil haar toon niet verdedigen; maar als een kind geen fijn gehoor heeft en bijgevolg niet van muziek houdt, is 't dan geen nuttelooze plagerij....

Gertrude

(tamelijk heftig en zeer de hoogte.)

Er zijn dingen, die een welopgevoed meisje behoort te kennen. Maar Karel, drink je nu klare Madeira?

Karel.

(bedremmeld.)

Hé.... ja.... bij vergissing! O, tante, als u wist hoe suf ik dikwijls ben van het leeren.

Gertrude.

Er wordt tegenwoordig veel te veel geverg'd van de jonge hersenen.

Karel.

Ik droom ook meestal zoo akelig.

Gertrude.

Je rookt immers niet?

Karel.

Nooit! Ik zeg altijd: tante wil 't niet hebben.

Gertrude.

Je bent een brave jongen. Ga nu en zorg, dat papa trotsch op je kan zijn. Je weet, dat tante tevreden over je is.

Karel.

Dag, lieve tante.

Gertrude.

Dag, mijn jongen.

(Gertrude kijkt om en van dit oogenblik maakt Karel gebruik om onbemerkt zijn glas uit te drinken. Daarna neemt hij zijn boeken op en gaat links achter heen.)

Gertrude.

(haar werk nemend.)

Voor Karelkje ben ik gelukkig niet te laat hier in huis gekomen. Dat wordt een modelkind. - Je draait zoo heen en weer, Margaretha; hek je mij iets te vragen?

Achtste tooneel.

Gertrude, Margaretha.

Margaretha.

Mevrouw Eltenburg, ik heb nog eens rijpelijk nage-

dacht over al, wat u mij gisteren gezegd heeft en

(met kwalijk bedwongen aandoening)

ik moet u gelijk geven.

Gertrude.

(ter zijde)

A!

(luid)

Zijn de schellen je eindelijk van de oogen gevallen?

Margaretha.

Ik had mijn verblijf in dit huis nog nooit van dezen kant beschouwd. Ik geloofde, dat niemand zich met mij bemoeide; ik dacht aan geen kwaad en...

Gertrude.

Dat moet wel zoo zijn, want anders zou je de zachte toespelingen, waardoor ik je aandacht op de quaestie zocht te vestigen, zeker vroeger begrepen hebben. Voor een vrouw van dertig jaren, voor iemand, die den tijd heeft gehad het leven te leeren kennen, ben je wel wat lang blind gebleven voor het dubbelzinnige van je positie.

Margaretha.

't Is waar.

Gertrude.

Je streven om aan de kinderen het gemis van een moeder te vergoeden - hoe verdienstelijk ook - moest niet alleen die kinderen, maar ook de dienstboden, ook de wereld, misschien ook Gustaaf zelven er langzamerhand toe brengen je feitelijk als Emma's plaatsvervangster te beschouwen. Het is mij onaangenaam de dingen zoo cru-weg bij hun naam te moeten noemen en ik beweert ook niet, dat je, na Emma's dood, met opzet om dit doel te bereiken hier in huis bent gebleven; maar...

Margaretha*(iets heftiger)*

Maar zoo redeneeren de menschen. O! ik voel 't; ik begrijp het volkomen! Wie weet, of er geen moeders zijn, die om deze reden aan hare dochters den omgang met Carolien en Jetje verbieden. Wanneer hier partijen en dîners zullen gegeven worden, zal Gust.... zal uw broer met mij verlegen zijn en....

Gertrude.

Gustaaf heeft ook schuld. Hij beschouwde je wat veel in het licht van een huishoudster.... sans conséquence; maar als je waarlijk van de kinderen houdt....

Margaretha.

Dan moet ik zoo gauw mogelijk hier van daan! Ja, mevrouw, dat is ook mij duidelijk geworden in den afgeloopen nacht, dien ik slapeloos heb doorgebracht. Het kost mij veel, verschrikkelijk veel, de kinderen, die ik zoo zielsliefheb, te moeten verlaten; maar ik zie in, dat het gebeuren moet. Ja, ja, het moet.

Gertrude.

Ik waardeer je kloek besluit, Margaretha. - En heb je nog aan Toon gezegd, dat hij tegen de helft van zijn loon als koetsier in dienst kan blijven, tot hij iets beters vindt?

Margaretha.

Neen, mevrouw; dat heb ik hem niet gezegd en dat zal ik hem ook niet zeggen! Uw broer had aan mij de bestiering van het huishouden opgedragen. In zijn afwezigheid werden door u allerlei nieuwigheden ingevoerd, waartegen ik mij, om den vrede te bewaren, niet heb verzet; maar nu een man, die hier twaalf jaren lang met voorbeeldige trouw heeft gediend, op straat wordt gezet...

Gertrude.

Dat is het geval niet! Hij was koetsier en knecht tegelijk. Ik neem alleen een anderen knecht, omdat eene fatsoenlijkere bediening mij voor Gustaaf en de kinderen hoogst noodzakelijk voorkomt.

Margaretha.

Voor Toon, die getrouwd is en weinig verdient, komt dit met op straat zetten vrij wel overeen. *Ik* draag de verantwoordelijkheid van dezen maatregel.... niet! Toon zal niet van *mij* hooren, dat hij op zijn leeftijd zonder reden weg wordt gestuurd.

Gertrude.

't Is goed; ik zal 't hem zelve zeggen. Nu je vast besloten bent heen te gaan en op staanden voet vertrekt... niet waar, je vertrekt dadelijk?

Margaretha.

Mijn lijfgoed is al ingepakt. Nog vóór het eten.... eer de kinderen t'huis komen... ga ik heen. Tegen een afscheid voel ik mij niet opgewassen. Mijn moed, mijn kracht zouden bezwijken. Als uw broer terugkeert, moet alles afgeloopen zijn en morgen op het dîner....

(in tranen uitbarstend)

O! God, ik, die mij zóó op zijn terugkomst verheugde!

Gertrude.

Beheersch je, Margaretha, beheersch je! Ik begrijp, dat het je hard moet vallen dit huis te verlaten; maar geloof mij: je zult geen berouw hebben van je besluit. En neemt je oom te Scheveningen je bij zich?

Margaretha.

Hij was dadelijk bereid; maar zijn dochter is ziek. Ik wil

hem niet lastig vallen, eer zij geheel is hersteld. Tot zoolang heb ik in de nabijheid een kamer gehuurd. Morgen kom ik even terug om uw broer te verwelkomen en dan....

(zij verbergt het gelaat in haar zakdoek.)

Gertrude.

Ik hoop van harte, dat het je verder goed zal gaan, Margaretha. Namens de kinderen zeg ik je dank.

Margaretha.

Mevrouw Eltenburg, er zijn veel dingen, waarvan u meer verstand heeft dan ik; maar toch... eer ik ga... wil ik u zeggen... juist om der wille van die kinderen.. of liever wil ik u verzoeken...

(zich bedenkend).

Ach, wat zou het baten?

(snel links af).

Gertrude

(een zucht van verlichtiging slakend).

A! Nu durf ik zeggen: de kinderen zijn gered!

Negende tooneel.

Gertrude, Carolien, George.

George

(al pratende met Carolien van rechts opkomend.)

Maar de vormen, lieve Carolien?

Carolien.

De vormen zijn de leugens, waarmee het spooksel Fatsoen zich in het leven houdt.

George.

Toch zal je moeten toegeven, dat een samenleving zonder

vormen ondenkbaar is. Zelfs de negers houden er vormen op na.

Gertrude.

Een volkomen vrijheid van te zeggen, wat wij meenen, te doen, wat wij willen, te toonen, wat wij gevoelen zou ons op ééne lijn brengen met de wilde beesten.

Carolien.

Terwijl wij nu op de getemde en gedresseerde gaan lijken!

George.

Nicht Carolien wil ook maar niet inzien, dat een maatschappij onmogelijk kan bestaan zonder een vaste moraal, waarover nooit gediscussieerd mag worden. *Ik* beweer, dat de fatsoenlijke standen hun prestige over het gepeupel alleen kunnen handhaven door zwijgend voor die moraal te buigen... althans in het publiek.

Carolien

(bits.)

Ik heb eens van apen gelezen, wier zucht tot nabootsen zóó ver ging, dat zij zich den nek afsneden, wanneer zij hadden opgemerkt, hoe hun meester zich schoor. Wat een ideaal volk voor een koning als meneer George Staphorst!

George

(boos.)

Ik weet, lieve nicht, dat een lichtzinnig spreekwoord verband zoekt tusschen plagen en liefhebben; maar....

Carolien.

Bedoel je soms: was sich neckt, liebt sich?

George.

Precies; maar ik waarschuw je bij tijds, dat plagerijen met ernstige zaken mij verre van aangenaam zijn.

Carolien

(ironisch).

Dat ik je geplaagd heb, waarde neef, kan ik niet ontkennen; maar dit alleen geeft je geen recht het lichtzinnige spreekwoord op ons beiden van toepassing te verklaren.

George.

(zoetsappig).

Blijf je dan nog altijd verzet aantekenen tegen de wenschen van je papa en je tante? Waarom toch?

Carolien

(minachtend en spottend).

O!

George.

Valt er op mijne maatschappelijke positie wat aan te merken?

Carolien.

Ik wil ze voor schitterend houden.

George.

Of op mijn zedelijken wandel?

Carolien.

Als het van mij afhing, kreeg je den prix Montyon.

George.

Welnu?

Carolien

(ongeduldig).

Welnu, ik heb je gezegd, dat ik niet aan trouwen denk.

George

(snel invallend).

Dacht!

Carolien.

.... en ondanks al je uitstekende eigenschappen, die ik gereed ben naar waarde te schatten, nog niet van gedachte verander!

George.

Je stelt mij diep teleur, Carolien; maar ik zou wel heel weinig van je moeten houden, als ik nu al de hoop opgaf, dat je nog eens je meening omtrent mij zult wijzigen. Voor het oogenblik zal ik je bevrijden van mijn ongewenschte tegenwoordigheid.

Gertrude.

Ga je naar Rotterdam terug?

George.

Onmiddellijk, nicht. Carolien is min of meer opgewonden. Misschien komt zij wat tot bedaren als ik weg ben. Bovendien heb ik op het kantoor nog wel 't een en ander....

Gertrude.

Morgen zien wij je op het dîner, niet waar?

George.

Zonder mankeeren! Zes uur?

Gertrude.

Half zeven. Niemand eet hier meer om zes uur.

George.

Excellent! Au revoir dus.

(af).

Tiende tooneel.

Gertrude, Carolien. Later Louis.

Gertrude.

Als nicht tegenover een neef sla je geen bijzonder vriendelijken toon aan in de antwoorden, waarmede je George vereert.

Carolien

(met bedwongen hartstochtelijkheid.)

Tante, weet u nog wat ik gezegd heb, toen ik, er in toestemde mijn engagement met Willem op uw verzoek af te breken?

Gertrude.

Doel je op het voornemen om nooit met een anderen man te trouwen?

Carolien.

Juist! U moest dat eerbiedigen!

Gertrude.

Doe ik 't dan niet? Tracht ik je op de een of andere manier te dwingen?

Carolien.

U vervolgt mij met dien George!

Gertrude.

Vervolgen is een leelijk en minder gepast woord. Door Georges bemiddeling zijn de beide branches van de familie

met elkander verzoend; hij is een fatsoenlijke jongen, die overal ontvangen wordt....

Carolien.

Van wien ik alleen verg, dat hij mij met rust laat.

Gertrude.

En als hij je nu liefheeft?

Carolien

(steeds hartstochtelijker.)

Heeft u die vraag gesteld, toen het Willem gold? Gebruik toch geen woorden, die voor u maar leege klanken zijn! Honderdmaal heb ik u gezegd: ik kan dien bleeken femelaar niet uitstaan en dan was uw antwoord: hij is zoo fatsoenlijk! Beweer ik, dat hij 't achter den mouw heeft, dan zegt u: hij wordt in elk fatsoenlijk gezelschap ontvangen! Praat dus niet van liefde, wanneer u toch alleen maar hecht aan fatsoen!

Gertrude.

Hecht jij daar dan niet aan?

Carolien.

Hoe langer, hoe minder! Met den dag zie ik duidelijker in, dat fatsoen maar een glimlachend masker is. De menschen zetten 't op, zoodra zij zich in het publiek moeten vertoonen, omdat zij bang zijn, dat iemand op hun gelaat zou kunnen lezen, wat er in hun binnenste omgaat! Ik heb ze nu leeren kennen, uw fatsoenlijke wereld: ik ben op visites, dîners, soirées geweest en in plaats van menschen heb ik poppen met uurwerk ontmoet. Onder het aankleeden winden zij zich op en een kwartier later geven zij handjes, beginnen zij te lachen, rammelen zij hun lijstje van conven-

tioneele phrases af. Ik weet wel, dat binnen in levende wezens verborgen zijn; maar als die 't zoo zelden wagen voor den dag te komen, dan zullen zij er vermoedelijk wel goede redenen voor hebben!

Gertrude.

Het spijt mij, dat je zoo denkt; maar 't is het natuurlijk gevolg van de tuchteloosheid, waarin je groot bent gebracht.

Carolien.

En ik zou lachen om die vertooning, als dat ellendige fatsoen niet bezig was ons vrij, ongedwongen, gelukkig leven te ondermijnen en te vernietigen!

Gertrude.

Wat zeg je nu?

Carolien.

Ja, zeker! Ook hier moet alles schijn en leugen worden!

Gertrude.

Een eigenaardige opvatting!

Carolien.

Voor de wereld ziet ons familieleven er rooskleuriger uit dan ooit te voren; maar in werkelijkheid zijn de standjes, de huilpartijen, de hatelijkheden aan de orde van den dag! Al wat natuur in ons is, elke opwelling, elke neiging, elke uiting wordt gewelddadig gesmoord en alleen volgens de voorschriften van *het* fatsoen mogen wij handelen, gevoelen, spreken. Voor haar fatsoen leert Jetje piano; voor zijn fatsoen zit Jan in Leiden, voor mijn fatsoen moet ik trouwen met George! Vroeger gingen wij naar

de Hollandsche comédie, omdat wij er lust in hadden; tegenwoordig zijn wij geabonneerd in de opera.... voor ons fatsoen! Voor ons fatsoen moeten wij saaie d'iners geven; voor ons fatsoen zullen wij ons van den zomer in het bosch en het badhuis zitten vervelen en om der wille van zijn fatsoen doet papa zich als rijker voor, terwijl hij inderdaad armer is geworden! Wat er met die systematische huichelarij van Jetje terecht moet komen, die nog te jong is om al vast in haar schoenen te staan, weet ik niet. Karel, uw troetelkind, zal helaas wel het ideaal worden van een fatsoenlijk man. Maar dat zeg ik u: *ik* wil door mijn eigen oogen kijken, naar mijn eigen goedvinden te werk gaan. *Mij* dwingt u..... niet!

Gertrude.

Ik weet het.

Carolien.

Hoeveel u mij ook ontnomen heeft, mijn vrijheid om te leven geef ik niet prijs. Ik dank er voor achter het mombakkes der conventie te verdrogen en te vermuffen. Ik wil lachen, als ik vroolijk ben, schreien, als ik verdriet heb; ik wil zeggen, wat ik meen en meenen, wat ik zeg; ik wil lijden en genieten; ik wil liefhebben en haten! Zeker is het daar niet voor noodig, dat ik het ouderlijk huis verlaat; maar blijft u 't mij lastig maken, zooals u tot nog toe heeft gedaan, dan zal niets mij beletten heen te gaan!

Gertrude.

Je bent tot krasse dingen in staat; dat weet ik; maar wees voor één ding gewaarschuwd: de wereld vergeeft veel, zoo niet alles, aan hen, die haar gezag erkennen; aan hen, die haar trotseeren willen, vergeeft zij niets.

Carolien.

Ik zal er mij weinig om bekommeren; maar nu u weet hoe ik denk, en wat ik verlang....

Gertrude.

Verkies ik het gesprek op dezen toon niet voort te zetten!

(Zij wil heengaan; maar Carolien houdt haar terug.)

Carolien.

Verkies ik, dat u mij nog even aanhoort en antwoordt! Mijn vraag zal alleen op George slaan; uw antwoord op mijn geheele toekomst!

Gertrude.

Wat een taal!

Carolien.

George moet mij met rust laten of hier nooit weer een voet in huis zetten. Wil u dat alternatief hem voorstellen?

Gertrude.

(bedaard.)

Neen.

Carolien.

Niet?

Gertrude.

Neen.

Carolien.

(in heftige gemoedsbebeweging.)

Wijt dan aan u zelve, wat hier zal gebeuren!

Gertrude.

(een beetje ongerust)

Je wilt toch niet.....

Carolien.

Dat is nu mijn zaak!

(links voor af.)

Gertrude.

(alleen)

Carolien! - Het zit in het bloed; daar is geen redden meer aan. Toch moeten wij schandaal voorkomen. Zij is in staat naar dien Huisum te gaan en..... Neen; zoo onvoorbereid durft zij dat niet. Eerst zal zij hem schrijven.... dien brief houd ik natuurlijk achter.... dan komt Gustaaf terug...

(er wordt geklopt)

Binnen!

Louis.

(In liverij biedt eenige brieven op een blad aan).

Brieven, mevrouw.

Gertrude.

(de enveloppen bekijkend.)

Een rekening.... een circulaire.... nog een rekening. Mijnheer Huisum schijnt den moed verloren te hebben. Nu, nadat hij op een dozijn brieven geen antwoord heeft gekregen, is dit zoo verwonderlijk niet.

(een brief openend)

Wat is dat?

(lezend.)

De heer en mevrouw Bodder en mejuffrouw Bodder zijn tot hun leedwezen, door een plotseling sterfgeval in de familie, verhinderd gebruik te maken van de vriendelijke uitnoodiging van mevrouw Eltenburg, geboren Staphorst en den heer Staphorst voor morgenavond, die zij reeds met genoegen hadden aangenomen. Nu,

(sprekend)

dat spijt mij niet. Vrienden van Gustaaf. Van dat leedwezen geloof ik al even weinig als van dat genoeg. De Bidders zijn van niet de minste familie. Wie antwoordt in 't Hol-

landsch op een Fransche invitatie? Maar nu zijn wij dertien; dat gaat niet. Wie er zoo laat bij gevraagd? Met Gustaafs vrienden behoef ik wel geen omslag te maken; maar ik zie toch niet in wie.... Mevrouw Riks.... neen, een gescheiden vrouw kan ik moeilijk op een deftig diner vragen. Neen, dat gaat niet.

Elfde tooneel.

Gertrude, Louis, Adolphe de Laer, later Lina.

Louis.

(opkomend door de middeldeur.)

Mevrouw, meneer Adolphe de Laer is in de voorkamer.

Gertrude.

Laat binnenkomen.

Adolphe de Laer.

(door de middeldeur)

Mevrouw wenscht mij te spreken?

Gertrude.

Ja, mijnheer de Laer; wij hebben morgen een dîner. Ik was van plan alles in huis klaar te laten maken; maar met een nieuw personeel.... de vrees, dat er iets zou kunnen mislukken en bovendien ik had van u zooveel goeds gehoord....

Adolphe de Laer.

Meer dan dertig couverts?

Gertrude.

O, neen; maar een twaalfstal, hoogstens veertien.

Adolphe de Laer.

Dan heb ik het voorrecht mevrouw een drietal menu's au choix te overhandigen en neem ik de vrijheid het volgende onder haar aandacht te brengen: Onze venootschap kan - dank zij haar kapitaal - de zaken op een veel grootscheren voet drijven dan de gewone cuisiniers-pâtissiers tot nog toe in staat waren te doen. Wij leveren niet alleen elk ander menu, dat mevrouw zal gelieven op te maken, zonder in het minst van de markt of van de seizoenen af te hangen; maar bezorgen ook het porselein, het kristal, de argenterie, het damast, het pièce de milieu, de wijnen, de service de table, de stoelen, het buffet, dressoir en zelfs, indien zulks verlangd wordt: het décors van de salle à manger, inclus schilderijen of antieke-familie portretten, alles er uitzien als eigen spul.

Gertrude.

Familie-portretten?

Adolphe de Laer..

Zeker mevrouw en onder assurance van de stiptste geheimhouding. Zoo hebben wij onlangs bij den graaf de Revèque een geheele zaal gestoffeerd met chevaliers van de Moyen-Age af, met panaches en harnassen, tot aan de Revolutie toe, met jabots en poederpruiken, terwijl wij dienzelfden avond bij Jonkheer van L a k e r a k e n een salon met patriciens, Renaissance en later konden decoreren.

Gertrude.

Respecteert u de geheimhouding altijd op dezelfde wijze?

Adolphe de Laer.

Altijd, mevrouw. Wij zorgen er voor, dat hetzelfde stuk niet spoedig voor de tweede maal dienst doet en hebben een eigen peintre d'art in dienst om telkens de écussons te wijzigen en ook de typen met een toetsje hier en daar te veranderen.

Gertrude.

Gelukkig zijn wij zelven van voorouders voorzien.

Adolphe de Laer.

(haar een papier overhandigend).

Wij hebben er niet aan getwijfeld. Mevrouw zal in dit tarief alles duidelijk aangegeven vinden. Desverkiezend kunnen wij haar eenige proeven op zicht sturen van serviezen, glaswerk, argenteries met of zonder kroontjes, liverij of frac noir, pantalons of kuiten, met of zonder nestels. Wij hebben alles naar de nieuwste eischen in stijlen geclassificeerd en vleien ons zoowel aan de hoogste aanspraken als ook aan de bescheidenste wenschen te kunnen voldoen. Heeft mevrouw nog iets te verordonneeren?

Gertrude.

Dank u.

Adolphe de Laer.

(haar een tweede papier overhandigend.)

Dan neem ik ten slotte de vrijheid mevrouw onze carte des vins te offereren.

Gertrude.

Onze kelder is voldoende voorzien.

Adolp de Laer.

Wij waren er van overtuigd; maar konden toch niet nalaten onzen Château des Fourbes speciaal te recommandeeren. Deze cru heeft de eer genoten op een diplomatiek dîner door een der Russische grootvorsten bijzonder te worden geremarqueerd.

Gertrude.

Ik zal er met mijnheer over spreken.

Adolph de Laer.

Waarschijnlijk is deze kamer de salle à manger.

Gertrude.

Voor dagelijks ja; maar morgen zullen wij hiernaast eten.

(zij opent de middeldeur).

Adolph de Laer.

Aha, in het salon. Ja, dat wordt meer gedaan.

Lina.

(binnentredend met een stapeltje servetten en een telegram.)

Mevrouw.

Gertrude.

Wees zoo goed binnen te gaan. *(Adolphe de Laer af door de middeldeur.)* Wat is er?

Lina.

Een telegram.

Gertrude.

Wat kan dat wezen?

(lezend)

Hé, dat is vreemd.

(tot Lina)

Mijnheer de student komt van daag niet t'huis. Dat is dus een couvert minder.

(zij teekent)

Hier is het ontvangbewijs voor den besteller. Laat Louis gauw dekken

(af door de middeldeur.)

L i n a .

Heel goed, mevrouw.

Twaalfde tooneel.

L i n a , L o u i s , later Staphorst.

L i n a

(tot Louis, die met een stapel borden binnenkomt.)

Louis, mijnheer Jan komt niet; dat is er dus één minder.

(af links.)

L o u i s .

Één minder. Ja wel; maar met hoeveel zijn zij hier ook weer?

L i n a .

Vijf... zes. Tel maar eens na

(links af.)

S t a p h o r s t

(die van rechts achter op is gekomen.)

Dek voor zeven, mijn jongen.

(ter zijde)

Hé, wat is alles hier veranderd!

L o u i s .

Hè.... waar komt die van daan? Wie is u, als ik vragen mag?

S t a p h o r s t .

Ik kom door den tuin, zooals je ziet; maar zeg mij eerst wie je zelf bent?

Louis.

Ik? Ik ben Louis, de knecht van 't huis; maar mevrouw ontvangt alleen 's Maandags.
Dan heeft zij haar jour.

Staphorst.

Zoo. En mijnheer?

Louis.

Die wordt van avond uit Hongarije terug verwacht.

Staphorst.

Mis, mijn vriend; die staat voor je.

Louis.

O, vraag excuus, mijnheer.

(ter zijde)

Wonderlijke boel hier.

(luid)

Ik zal mevrouw roepen.

Staphorst.

Dek maar eerst. Ik zal je alle namen opnoemen; vergeet ze dan niet weer

(terwijl Louis stoelen bijzet)

Mevrouw Eltenburg, dan volgt mijn persoon, dan juffrouw Carolien, juffrouw Jetje,
mijn zoon Jan....

Louis.

Pardon, die komt niet.

Staphorst.

Wat? Hij schreef mij toch....

Louis.

Mevrouw heeft juist een telegram van hem gekregen.

Staphorst

(ter zijde.)

Daar zal wel weer de een of andere studentengrap achter

zitten; maar mij dunkt toch, dat na zulk een lange afwezigheid...

(tot Louis)

Nu... dat is dus een stoel minder. Dan volgt mijn zoon Karel en dan juffrouw Blom.

Louis.

Wie is dat?

Staphorst.

Ken je juffrouw Blom niet? Wie heeft je dan gehoord?

Louis.

Mevrouw Eltenburg. A! ik ben er. Juffrouw Blom; dat is zeker juffrouw Margaretha.

Staphorst.

Juffrouw Margaretha, juist.

Louis

(den stoel weer wegzettend.)

Nu, die komt ook niet.

Staphorst.

Wat?

Louis.

Neen; die is voor goed weg.

Staphorst.

Ben je dol, kerel!

Louis.

(verontwaardigd.)

Kerel?

Dertiende tooneel.

Louis, Staphorst, Gertrude, later Lina, later Toon.

Gertrude

(door de middeldeur.)

Gustaaf! Is 't mogelijk! Wij verwachtten je pas van avond.

Staphorst

(opgewonden.)

Gertrude, waar is Margaretha?

Gertrude

(stroef.)

Naar haar familie teruggekeerd.

Staphorst.

Waarom?

Gertrude

(zacht.)

Zij meende, dat haar positie hier in huis te delikaat werd.

Staphorst.

Te delikaat? Vóór mijn vertrek was die gedachte nooit bij haar opgekomen. Heeft iemand haar iets onwelvoegelijks gezegd, zich misschien een kwetsende toespeling laten ontvallen?

Gertrude.

Voor zoover ik weet, niet; maar vind je het zoo vreemd, dat haar de oogen open zijn gegaan?

Staphorst

(haar strak aankijkend.)

Zoo vreemd, dat haar...? Neen; dat is misschien zoo vreemd niet.

(een blik naar Louis werpend.)

Wij spreken daar nader over.

Gertrude.

De kinderen zullen je dit kleine verlies gauw doen vergeten. Louis, verzoek de freules dadelijk beneden te komen.

(Louis af).

Staphorst.

Nieuwe meubels! Margaretha weg! Een gepommadeerde luistervink achter de tafel! Mijn dochters tot freules verheven... het schijnt, dat hier gewichtige veranderingen hebben plaats gevonden!

Gertrude.

Veranderingen, die je bij nader inzien ongetwijfeld goed zult keuren.

Staphorst.

Dat is de vraag. Ik hoop toch niet, dat je den ouden Toon...

Gertrude.

Wees gerust, die is er nog.

Lina

(van links binnenkomend).

Mevrouw, dominee van Weiland laat vragen, of de freule ongesteld is, dat zij niet op de catechisatie is gekomen.

Gertrude.

Niet op de catechisatie gekomen...? Is freule Henriette dan t'huis gebleven?

Lina.

Neen, mevrouw; ik heb ze zelf zien uitgaan; maar zij is nog niet terug.

Staphorst.

Al weer een aangename verassing!

Gertrude

(tot Lina).

Weet je zeker, dat zij nog niet terug is?

Lina.

Heel zeker. Ik ben juist alle kamers rond geweest.

Gertrude.

Als dat ondeugende kind maar geen gekheid heeft gedaan!

Staphorst.

Een gekheid? Heb je dan reden om te denken, dat...

Gertrude.

Zoo klein als zij is, heeft zij gedreigd weg te zullen lopen.

Staphorst.

Gertrude, je laat mij schrikken! Wat zullen wij doen? Zal ik de politie gaan waarschuwen?

Gertrude.

Publiek schandaal maken? Ben je dwaas.

Staphorst.

Wij kunnen hier toch niet kalm blijven wachten, dat zij opgepakt wordt of misschien een ongeluk krijgt!

Louis

(terugkeerend).

Mevrouw, freule Carolien is nergens te vinden.

Staphorst.

Die ook al?

Gertrude.

Maar dat is niet mogelijk!

Louis.

Ik heb met Toon overal gezocht; maar ik verzeker u, dat er niemand meer in huis is dan mijnheer, mevrouw en wij.

Staphorst.

En Karelkje dan? Zijn school is al drie kwartier geleden uit gegaan. Hemelsche goedheid, wat is hier te doen? Ik weet niet of ik waak of droom! Ik...

Toon

(binnen komend).

Meneer!...

Staphorst.

A, Toon! Hoe gaat het oude? Goddank, dat ik weer een bekend gezicht zie! Ik herken mijn eigen huis niet meer. 't Is of iedereen mij in den steek heeft gelaten!

Toon.

Mij moet u doodslaan, als u mij niet langer houden wil. Maar hier is een brief. Een besteller heeft hem gebracht. Hij had hem gekregen van een jonge dame aan het station. Ik wed, dat er wat in staat van...

Staphorst.

Waarachtig; de hand van Carolien.

Gertrude

(terwijl Staphorst den brief opent).

Waar is die besteller?

Toon.

Al weer weg, mevrouw.

Staphorst.

Wat zal daar in staan?

(lezend).

Lief, best vadertje, mijn hart breekt bij de gedachte, dat ik u verdriet ga doen; maar morgen zou ik mijn plan niet meer kunnen volbrengen en zag ik u eerst nog terug, wie weet of de moed mij dan niet geheel zou ontzinken. Als u dezen leest, ben ik op weg naar Indië...

(sprekend)

Gerechte God, op weg naar Indië, Carolien!

Gertrude

(ter zijde).

Zou zij toch met Huisum...?

Staphorst.

Alles draait mij voor de oogen!

Toon.

Lieve goedheid, het arme kind!

Staphorst

(lezend).

Nu tante bij ons inwoont, zou mijn tegenwoordigheid maar een voortdurende bron van onaangenaamheden zijn. Ik weet, dat u voor Jetje en de broers van haar afhankelijk is. *Mijn* grieven mogen dus niet in aanmerking komen; maar het leven, waartoe tante mij dwingen wil, kan ik toch onmogelijk uithouden. Daarom ga ik heen. Ik voel mij sterk om op eigen beenen te staan en bovendien ben ik bij mevrouw van Goor in goede handen. In een volgenden brief leg ik u alles meer in bijzonderheden uit: maar geloof mij, het is maar beter zoo. Tot mijn spijt heb ik van niemand afscheid kunnen nemen. Vaarwel. Uw diep bedroefde dochter Carolien.

(sprekend) Mijn kind op zee, weg naar Indië, alleen onder vreemden!

L i n a .

(zacht tot L o u i s .)

Een stoel minder.

L o u i s .

(zacht tot L i n a .)

En Jetje maakt twee stoelen.

L i n a .

Op die manier blijven wij aan den gang!

G e r t r u d e .

(die ontzet voor zich uit heeft gestaard.)

Mevrouw van Goor zou.... als ik mij niet vergis... Die boot vertrekt toch niet van avond. Ik ben bijna zeker...

(Zij zoekt en opent een courant; L o u i s en T o o n gaan heen.)

S t a p h o r s t .

(wanhopig)

Daar kan ik toch niet in berusten. Zij is wel meerderjarig; maar blijft toch mijn kind! Ik moet een middel vinden. Ik wil handelen.... ik.... Maar help mij dan toch! Wat moet ik doen? Ik kan niet meer denken. 't Is om krankzinnig te worden!

L o u i s .

(terugkeerend.)

Kan er opgedaan worden, meneer?

S t a p h o r s t .

Karel, ben je gek?

L o u i s .

Karel! Dat is nu tweemaal.

(af)

S t a p h o r s t .

Waar doen de booten van de Nederland aan? Te Southampton... te Marseille? Wacht; dat kan ik op de Witte

nazien!

(hij wil heen gaan; hevig rumoer rechts buiten)

Wat beduidt dat nu weer? Hoor je dat geschreeuw?

Gertrude.

Wat straat-rumoer; anders niet.

(Hevig schellen.)

Louis.

(buiten.)

Ja, ja!

Staphorst.

Ik wil weten, wat er te doen is!

Gertrude.

(hem terughoudend, zacht)

Beheersch je toch in tegenwoordigheid van de dienstboden! 't Is al erg genoeg, dat je dien brief hardop....

Lina.

(die door het raam kijkt.)

Kijk eens, wat een oploop achter het tuinhek!

Staphorst.

Je zult zien, dat het Karelkje geldt, die met gebroken armen of beenen t'huis wordt gebracht!

Gertrude.

Lina, laat het gordijn zakken! - Voor Karelkje sta ik in.

Staphorst.

(tot Louis, die lachend terugkeert.)

Wat beteekent dat gejoel?

Louis.

De jonker wordt t'huis gebracht, mijnheer. Hij ziet er uit als een geest; maar hij vloekt als een mensch.

Staphorst.

(tot Gertrude.)

Wat heb ik je gezegd?

Gertrude.

't Is onmogelijk!

Veertiende tooneel.

Dezelfden, Karel, twee Agenten.

(Het gejoel houdt op; Karel, die er erg gehavend uitziet, wordt van links tusschen twee agenten binnen gebracht en op een stoel gezet).

Karel.

Het kan mij allemaal niet bommen! Klabakken bennen jelui, gemeene klabakken!

1e Agent.

Dat jonge mensch is immers uw zoon, mijnheer?

Staphorst.

Ja.

Gertrude.

Wat ziet hij er uit! Waar is mijn eau de cologne?

Karel.

Zoo'n hazenviller! Laat me los!

2 e Agent.

Zacht wat!

1 e Agent.

De jongeheer schijnt een borreltje te hebben gebruikt.

Karel.

Je liegt het!

Gertrude

(Karels voorhoofd wrijvend).

Slechte vrienden hebben 't hem zeker met geweld ingegoten.

1 e Agent.

Wel mogelijk, juffrouw. Toen is hij met een poeliersjongen, die hem uitjouwde, aan het bakkeleien geweest.

Karel.

(Gertrude wegduwend).

Ga weg! Een hazenviller, die kale beer riep!

2 e Agent.

Wij hadden hem eigenlijk mee moeten nemen naar het bureau.

Gertrude.

Een fatsoenlijk jongmensch naar het bureau van politie?

1 e Agent.

In den kennelijken staat zijn alle menschen gelijk, juffrouw; maar omdat mijn kameraad hem kende, dachten wij...

Staphorst.

Dankje vriend. Hier heb je iets voor je moeite.

1 e Agent.

Vriendelijk bedankt, mijnheer.

(de agenten af).

Karel

(opspringend en waggelend).

Stik, laffe steek!

Staphorst

(streng).

Lina, breng dien jongen dadelijk naar bed!

Karel.

Blijf van mijn lijf! Ze hebben asch in de persico gedaan! Verrrrd...!

Staphorst.

Laat dat vloeken! Weg met hem!

Karel

(tegenspartelend).

Ik ben niet dronken! Ik drink nooit en ik rook nooit! Jelui liegen 't allemaal!

(L i n a en T o o n voeren hem links voor weg).

Staphorst.

Gertrude, Gertrude, wat is er in mijn kinderen gevaren?

Gertrude

(zacht, maar met klem).

Ga zitten en bedwing je, zoolang wij niet alleen zijn.

Staphorst

(terwijl L i n a met de soep opkomt).

Denk je, dat ik mij een oogenblik rust zal gunnen, eer Jetje en Carolien terug zijn?
Ik vlieg naar het station,

naar mevrouw van Goor, naar dominee van Weiland, naar de Witte! O! ik kan wel zien, dat jij nooit kinderen hebt gehad!

(haastig links af).

Gertrude

(na haar schouders opgehaald te hebben).

Louis, de soep. Ik dineer alleen.

(Louis, die het bord en den stoel van Karel weg heeft genomen, bedient Gertrude).

Bedrijf III.

Decoratief van het voorgaande bedrijf.

Eerste tooneel.

George, Louis.

Louis

(die achter George binnentreedt, biedt hem een stoel aan; George heeft en houdt zijn hoed op.)

Mijnheer kan hier wachten, als hij dit verkiest; maar *ik* weet niet, wanneer de dames t'huis zullen komen.

George.

Dit antwoord krijg ik nu van daag al voor de vierde maal.

Louis.

Ik hoop, dat mijnheer daar mij geen verwijt van zal maken. Mevrouw Eltenburg heeft gisteren avond een telegram uit Rotterdam ontvangen, waarop zij terug heeft geseind: ik kom zelve morgen Henriëtte halen. Zij is dan ook onmiddellijk na het déjeuner vertrokken.

George.

Is Jetje dan ook uit logeeren?

Louis.

Op dezelfde manier als haar zuster.

George.

Wat bedoel je met dezelfde manier?

Louis

(leuk.)

Ik?... Niets, mijnheer.

George

(die Louis een oogenblik verwonderd heeft aangekeken.)

O, zoo.

(Hij biedt Louis zijn sigarenkoker aan.)

Rook je, Louis?

Louis.

Soms, mijnheer.

(Hij neemt een sigaar.)

Als mij wat fijns wordt aangeboden. Dank u.

(hij steekt de sigaar in zijn zak.)

George.

Je wilt dus zeggen, dat....

Louis.

Dat juffrouw Jetje - voor mijn part freule Henriette, hoewel ik het mal vind je freule te laten noemen, als je maar juffrouw bent -

George.

Nu?

Louis.

Dat juffrouw Jetje door is gegaan.

George.

Door gegaan....? En dus geloof je, dat freule Carolien....

Louis

(strak)

Uit logeeren is.

George

(die Louis weer heeft aangekeken.)

Hm!

(Hij haalt langzaam een beurs voor den dag en geeft Louis een gulden.)

Waar?

Louis.

In Amsterdam. Adres: Koningin Emma.

George.

Koningin Emma? Dat is een schip.

Louis.

Juist; van de Maatschappij Nederland.

George.

Drommels!.... Alleen?

Louis.

Voorloopig ja; maar of dit geen ondergestoken kaart is met dien Huisum.... hm....
hm!

George.

Zoo. Wat weet je meer?

Louis.

(strak.)

Niets mijnheer.

George.

(haalt wederom zijn zijden beurs voor den dag, laat het geld heen en weer glijden; maar geeft niets.)

Niets?

Louis.

Hm!.... Ik voor mij geloof, dat de kinderen geen van allen recht deugen. Het zit 'm in het bloed. Mevrouw Eltenburg zal er nooit dames van maken. Heeft u al gehoord, dat het diner van van daag weer afgeschreven is?

George.

Ja, maar welke reden heeft mevrouw Eltenburg opgegeven.

Louis.

Angst voor een besmettelijke ziekte.

George.

Van wie?

Louis.

Van Karelte natuurlijk, die van morgen zeldzaam katterig was. Nu, als er hier zoo weinig te doen is, blijf ik niet. Mijn plan was hooger op te gaan. Mocht mijnheer soms een bekwamen bediende verlangen.... het is mij minder om hoog loon dan om een fatsoenlijke behandeling te doen.

George.

(steeds zoekend)

Is dat al wat je mij te vertellen hebt?

Louis.

(geheimzinnig lachend)

Weet mijnheer, dat mevrouw Eltenburg die juffrouw Margaretha de deur uit heeft gezet? Haar meubelen zijn nog hier; maar zij is toch voor goed weg. Het schijnt, dat dit juffertje met onzen mijnheer.... Nu.... verwonderen zou het mij niet. De zuster was natuurlijk niet veel bijzonders; maar.... ik wil er toch liever de zegsman niet van zijn. Van jonge meisjes - zij mogen wezen wat zij willen - spreek *ik* nooit kwaad.

George.

(droog)

Dat is dus alles?

Louis.

Mij dunkt.....

George

(zijn beurs wegbergend.)

Dat je al meer dan genoeg hebt gebabbeld! Ik zou je in overweging geven, Louis, voortaan wat voorzichtiger te zijn. Ik zoek je ongeluk niet; maar.... houd je voor gewaarschuwd.

Louis.

Wel zeker!

George.

(nadat er in de gang is gescheld)

Ik geloof, dat er aan de voordeur gescheld wordt.

Louis.

Ik ga al.

(ter zijde)

Een sigaar en een gulden voor zooveel nieuws. Wat een vrekkige zedepreeker! Maar den oude

met zijn 'kerel' heb ik toch een kool gestoofd en voor mevrouw Eltenburg met d'r trotsche gezicht staat er ook nog een op het vuur.

(links af)

George.

(opstaande)

Carolien op den loop, eer ik die veertig duizend gekregen heb! Dat is een gek geval. Het best zal zijn neef eerst de tanden te laten zien naar aanleiding van Caroliens uitstapje en dan mijn aanspraken prijs te geven met belofte van stilzwijgendheid, indien hij....

(gebaar van geld tellen)

over de brug komt.

(hij neemt een boek op en kijkt er in.)

Tweede tooneel.

George, Louis, Margaretha, later Staphorst.

Louis

(Margaretha van links binnenlatend.)

Mijnheer is uit; maar hij kan elk oogenblik t'huis komen.

Margaretha.

Dan zal ik wachten. Mijnheer George.

(zij groet George, die teruggroet, maar zijn hoed dadelijk weer opzet.)

George.

Juffrouw.

(terzijde)

Neef Gustaaf heeft toch zoo'n slechten smaak niet.

Louis.

U wil uw goed zeker niet onopgemerkt weghalen. Nu, daar heeft u wel gelijk in. De menschen wantrouwen wie zij

vertrouwen moesten en omgekeerd. Neem mij niet kwalijk; er wordt weer gebeld.

(links af)

George.

(na een oogenblik stilte)

Ik hoor tot mijn verwondering, juffrouw Blom, dat u dit huis voor goed heeft verlaten.

Margaretha.

Ja, mijnheer; nu de kinderen groot zijn, ben ik hier overbodig geworden.

George.

Zoo... is dat de reden. En... heeft u alweer een anderen weduwnaar gevonden, die uw goede zorgen kan gebruiken?

Margaretha.

Over eenige dagen, hoogstens een paar weken, neem ik mijn intrek bij een oom te Scheveningen.

George.

O... Waar blijft u dan in dien tusschentijd?

Margaretha.

Er staan kamers genoeg leeg.

George.

Heeft u al een appartement?

(hij nadert haar langzamerhand.)

Margaretha.

Ja.

George.

Waar, als ik vragen mag?

Margaretha.

Het kan voor u immers van geen belang zijn dit te weten.

George.

Integendeel. Als ik hier dineerde of den avond passeerde heb ik zelden het woord tot u gericht, omdat het mij voorkwam, dat daardoor uw positie, die toch al een zeer moeilijke was, alleen nog lastiger kon worden gemaakt; maar op het eerste gezicht heb ik mij tot u aangetrokken gevoeld.

Margaretha.

O, mijnheer!

(Staphorst verschijnt links in de deur).

George.

Ik ben er diep over verontwaardigd, dat neef en nicht zich niet ontzien u het huis uit te drijven en als ik op een of andere wijze u van dienst kan zijn...

Margaretha.

(opstaande)

Dank u; ik heb volstrekt geen hulp nodig.

George.

(naderend)

Later misschien wel.

Margaretha.

Ik twijfel er aan.

George.

Zou ik u niet eens mogen bezoeken?

Margaretha

(verontwaardigd.)

Mijnheer!

George.

Ssstttt! Word niet boos. U gelooft misschien, dat ik verliefd ben op die Carolien; maar dat is heusch niet het geval. Het zou een zuiver mariage de raison zijn geweest: de solutie van een onaangename familie-quaestie; maar nu zij zich uitstapjes veroorlooft met een van mijn voorgangers, begrijpt u levendig, dat ik, als fatsoenlijk man, het veld ruim. Ik spreek dus tot u uit ware belangstelling in uw lot. Zeg mij uw adres maar: het zal u niet berouwen.

Staphorst

(kuchend.)

Hm!

George.

(ter zijde.)

Sakkerloot, neef! Wat heeft hij gehoord?

Staphorst

(naderend, terwijl George zijn hoed afzet.)

Neef George, als ik mij niet vergis.

George

(een hand uitstekend.)

Precies. Zeer aangenaam.....

Staphorst

(die de hand niet aanneemt.)

Pardon, laten wij elkander niet voor den gek houden. Ik hoor, dat je van daag al dikwijls te vergeefs hier hebt aangebeld. Dat spijt me. Je bent er nu zeker op gesteld den verloren tijd zoo gauw mogelijk in Rotterdam te gaan inhalen.

George

(zich vermannend.)

In het minst niet! Het was mijn plan hier zóólang te wachten, dat ik u eerst geluk kon wenschen met uw

behouden terugkeer van de reis en vervolgens eenige ophelderingen vragen omtrent Carolien's huwelijksplannen.

Staphorst

Ach, kom! Heb jij met je compagnon de rollen zoo verdeeld, dat hij de zaken van de beurs, jij die van het hart bezorgt?

George

(iets minder dapper.)

Misschien is 't u nog onbekend, dat ik zoo goed als geëngageerd ben en dus....

Staphorst

(schertsend.)

En dus het recht moet hebben jonge dames naar haar adres te vragen? Wel, jou schalk!

George

(nijdig.)

Neef, u maakt misbruik van....

Staphorst.

Ieder zijn beurt, mijn jongen; maar dwing mij nu niet ook je overigen tijd in beslag te nemen en....

(op zijn horloge kijkend)

Den trein van vijf vijftien kan je juist halen.

George.

Ik heb geen haast, zeg ik u; ik wil weten waar Carolien is.

Staphorst.

Is zij vertrokken zonder je te zeggen waarheen?

George.

Ja en daarom....

Staphorst.

Mag ik er niet aan denken haar geheim te verraden.

George.

Wil u daarmee te kennen geven, dat het tusschen mij en haar voor goed af is?

Staphorst.

Af? Was er dan iets aan? Je hebt mijn toestemming niet gevraagd; maar als je 't nu nog doen wilt, wees dan overtuigd, dat mijn antwoord luiden zal: 't is mij duidelijk gebleken, dat je als neef met Carolien op een beteren voet kunt blijven dan als echtgenoot.

George.

Ja, maar...

Staphorst.

Ik heb nog niet uitgesproken. Dat ook wij goede vrienden zullen blijven, hoop ik van harte. Het zou wel jammer zijn, als de ijverige pogingen van mijn zuster om den fatsoenlijken tak der familie met den onfatsoenlijken op goeden voet te brengen zonder eenig gevolg moesten blijven.

(hij reikt hem de hand).

En nu, wat ik je bidden mag, verzuim om onzentwil den trein van vijf vijftien niet.

George

(verward)

Neef, goede vrienden hoop ik, dat wij zullen blijven heel lang en...

Staphorst.

Daarvoor zijn maar twee dingen noodig: ten eerste, dat wij elkander zelden ontmoeten, ten tweede, dat wij nooit over elkander babbelen.

George.

Ik babbel niet; maar...

Staphorst.

Des te beter. Je hebt nog juist een klein half uur.

(hij geeft hem zijn hoed en schudt hem weer de hand.)

George.

(steeds aarzelend).

O... ja... adieu.

(hij zet zijn hoed op).

Staphorst.

Goede reis!

George.

(moediger).

Neen; ik laat mij zoo niet afschepen! Ik heb gerekend op... Mevrouw Eltenburg heeft mij veertig duizend gulden beloofd.

Staphorst.

Om je geschokt crediet te herstellen?

George

(verschrikt)

U weet, dat...?

Staphorst.

Dat je accepten niet meer gediscoteerd worden. Ja, neef, ik kom wel uit Hongarije; maar gisteren ben ik over Rotterdam teruggekeerd.

George

(smeevend).

O, als u onze moeielijkheden kent, help mij dan, om Godswil help mij dan! Bedenk, dat wij denzelfden naam dragen en

dat die naam misschien aan de schande zal worden prijsgegeven, wanneer...

Staphorst

(streng).

Hoe ben je zoover gekomen? Vertel mij dat eerst?

George.

Mijn hemel, dat weet ik niet! Van Veen doet alle zaken; ik heb mijn naam maar gegeven.

Staphorst.

Aan de firma; je tijd en je duiten aan de vrouwen. 't Is fraai! Wanneer moet je geld hebben?

George.

Morgen.

Staphorst.

Ga dan naar huis en wacht mij van avond op je kantoor. Gertrude heeft altijd een zwak voor je gehad. Zij zal dus misschien willen helpen.

George.

Eigenlijk heeft zij 't al beloofd.

Staphorst.

Des te beter. Dan heb ik alleen maar toe te zien, dat zij niet onvoorzichtig helpt. Wij zijn trotsch op onzen fatsoenlijken naam George; maar vind je niet, dat die naam wat vlekkerig wordt?

George.

Ach, neef, als die geldquaestie in orde is, dan vallen de overige vlekjes heusch niet in het oog.

Staphorst.

De nieuwste moraal!

(hem den hoed van het hoofd nemend)

Vergeet niet afscheid te nemen van juffrouw Blom. Ik beveel deze dame in je bijzondere hoogachting aan.

George.

(Margaretha groetend)

O, ja... uw dienaar.

(tot Staphorst)

Tot van avond dus.

(ter zijde)

Vervloekte dominee!

(links af.)

Derde tooneel.

Margaretha, Staphorst.

Staphorst

(Margaretha's beide handen vattend)

Greta! Goddank, dat je weer hier bent! Weet je al, wat er met de kinderen gebeurd is?

Margaretha.

Ik ben Toon tegengekomen; hij heeft mij met een enkel woord op de hoogte gebracht. Jetje is dus veilig bij mevrouw Pancraadt in Rotterdam; maar Carolien...

Staphorst.

Hoop ik insgelijks van daag nog terug te krijgen. Gertrude heeft het mij beloofd en kan zij haar belofte niet vervullen, dan ga ik morgen naar Marseille om daar de boot op te vangen.

Margaretha.

De arme kinderen!

Staphorst.

Dat mag je wel zeggen!

(Margaretha een stoel gevend)

terwijl hij ook zelf plaats neemt)

Maar laten wij nu eens kalm praten. De handelwijze van de kinderen heeft mij veel te denken gegeven. Toen ik 't gisteren avond niet langer uit kon houden, alleen met Gertrude in dit doodstille vertrek, waar het vroeger altijd zoo ongedwongen vroolijk toeging, toen ben ik naar boven gegaan en in de leege kamers van de meisjes heb ik getracht mij voor te stellen, wat zij al zoo gedacht, gevoeld, geleden moeten hebben om tot het besluit te komen, dat zij maar het best deden uit het ouderlijk huis.... weg te loopen.

M a r g a r e t h a .

Ja, zij hebben waarlijk geleden.

S t a p h o r s t .

Ach, dat waren pijnlijke overdenkingingen.

M a r g a r e t h a .

Je kunt de jonge zieltjes leiden; dat is waar; maar wie ze voor kneedbare was houdt, slaagt er alleen in ze te verminken.

S t a p h o r s t .

Ik had Gertrude nooit de vrije hand moeten laten.

M a r g a r e t h a .

Uit vrees voor onaangenaamheden ben je weer zwak geworden; dat is zoo; maar....

S t a p h o r s t .

Zoek geen verschoonend maar. Van alle menschelijke fouten sticht zwakheid misschien het meeste onheil. Ik behoef jou niet te verzekeren, dat de kinderen mijn oogappels waren en zijn.

Margaretha.

O, neen!

Staphorst.

En wat heb ik, wel beschouwd, voor hen gedaan? Hoe scherper ik mijn nutteloosheid voor de maatschappij gevoelde, hoe meer ik mij vastklampte aan het denkbeeld, dat mijn leven voor hun opvoeding, voor hun geluk eenige waarde kon bezitten. Daarom leefde ik vroeger met hen mee; nooit deden zij iets buiten mij om. Het was mijn illusie van Alphen's stelregel: mijn spelen is leeren voor hen tot een waarheid te maken en mijn lievelingen de harde botsingen van het leven te besparen. Dat was ook al zwak en verkeerd, want niemand wordt wijs zonder de ondervinding, waarvoor ik hen juist wilde behoeden. Maar toen kwam dat geldverlies en het aanbod van Gertrude met de tirannieke voorwaarde. Ik meende toe te geven om hunnentwil en vraag mij nu af, of eigenbelang niet mijn hoofdrijfveer is geweest?

Margaretha.

(met vuur)

O neen! Ik ben zeker van het tegendeel.

Staphorst.

Is 't niet zonderling, dat ik er wel in toestemde Caroliens engagement te verbreken; maar mij krachtig verzette, toen Gertrude ook jou verwijdering eischte?

Margaretha.

(verlegen)

Dat is wel.... 't zou althans verstandiger zijn geweest, als je op dit punt niet had vastgehouden.

Staphorst.

Je wilt zeggen, omdat het mij dan al vóór mijn reis gebleken zou zijn, dat Gertrude hier niet blijven kan en dat ik met onverantwoordelijke verblindheid veel te lang op herinneringen heb geteerd.

Margaretha.

(verlegen en verrast)

Integendeel.... ik wilde.... ik meende....

Staphorst.

Neen, neen; 't is wel, zooals ik zeg. Door een vriendelijk woord, een deelnemenden blik wist jij de koude tucht van Gertrude's vormelijkheid te verzachten. Ware jij niet hier geweest, dan zou 't geen vijf maanden geduurd hebben, eer de bom losbarstte. Daarom neem ik niet aan, dat je nu maar terug bent gekomen om straks weer heen te gaan. Je moogt niet meer wreg, Greta; je *moet* blijven!

Margaretha.

(met kracht)

Wat dat betreft, staat mijn besluit onherroepelijk vast.

Staphorst.

Zijn de kinderen je dan nu al onverschillig geworden?

Margaretha.

Je weet wel beter: maar juist om je kinderen....

Staphorst

(snel invallend.)

Of ben ik je zoo erg tegengevallen?

Margaretha.

(verward)

O, Gustaaf!

Staphorst.

Wat weerhoudt je dan? Ik heb ook aan jou veel goed te maken. Daar zal je mij toch de gelegenheid niet voor willen ontnemen.

Margaretha.

Wat ik je bidden mag, dring niet verder aan. Ik wil geen steen des aanstoots blijven voor....

Staphorst.

Voor wie? Gertrude gaat heen....

Margaretha.

Ik doel niet op haar. Ook mij zijn de oogen open gegaan. Mijn tegenwoordigheid zou op den duur.... Je wilt menschen gaan zien. Dat is ook goed, maar dan.... Neen! Ik kan hier niet terugkeeren; ik wil 't niet!

Staphorst.

Ik begrijp wat je meent; maar als ik je nu vraag om....

Gertrude

(buiten.)

Slaapt de jonker nog?

Margaretha.

Daar is zij! Zij mag ons hier niet samen vinden!

(snel links voor af.)

Staphorst.

Maar Greta, luister.

(Hij wil haar volgen.)

Vierde tooneel.

Staphorst, Gertrude, Toon, Jetje.

Jetje

(binnenstormend.)

Dag papa; daar ben ik weer terug!

(Zij vliegt Staphorst om den hals, terwijl Gertrude, gevolgd door Toon, opkomt.)

Staphorst.

Wel jou kleine deugniet!

Jetje.

Ik heb in mijn eentje dol veel pret gehad! Eerst ben ik met den stoomtram naar Delft gereden, toen met den trein naar Schiedam. Van Schiedam tot Overschie heb ik gewandeld en te Overschie stond weer een tram klaar voor Rotterdam. Ik had alles in uw spoorboekje goed nagekeken. O, 't was heerlijk zoo eens vrij als een vogel rond te fladderen! In Schiedam heb ik een paar krentebollen gekocht, die verrukkelijk smaakten.

Gertrude.

't Is of dat kind Zigeuner-bloed in de aderen heeft! Er zal een fraai dametje van je groeien, als papa geen strenge maatregelen neemt.

(tot Toon, die haar mantel en hoed heeft aangenomen, terwijl Jetje op Gustaafs knie gezeten zachtjes doorpraat.)

Waarom doet Louis niet open?

Toon

(verlegen.)

Omdat.... omdat Louis er niet meer is.

Gertrude.

Er niet meer is?

Toon.

Meneer heeft hem tweemaal kerel genoemd; hij zei, dat laat ik mij niet aanleunen en....

Gertrude.

En....

Toon.

Hij voegde er nog iets bij, dat.... ik durf 't haast niet zeggen; maar 't is toch beter, dat u 't weet.

Gertrude.

Spreek dan!

Toon.

Hij zei: nu heb ik die mevrouw Eltenburg met haar airs toch een kool gestoofd.

Staphorst

(een oogenblik zijn gesprek met Jetje stakend.)

Wat een fatsoenlijke knecht!

Gertrude.

Heeft hij de afzeggingen van het diner rondgebracht?

Toon.

Dat is in orde.

Gertrude.

Dan mag hij verder doen, wat hem goeddunkt. Toon, breng dat goed naar boven.

Toon.

Bestig, mevrouw.

Jetje.

(verbaasd).

Is u in angst geweest? In angst over mij?

Staphorst.

Geloof je dan, dat ik niet meer van je houd?

Jetje.

O, neen! Arme papa! Ik heb u heusch geen verdriet willen doen; maar... Ach, ik had, net als Louis, zoo'n grooten lust tante Gertrude eens een kool te stoven en het spijt mij genoeg, dat mijn plannetje mislukt is.

Gertrude.

Hè?

Staphorst.

Noem je dat mislukt?

Jetje.

Zeker. Als mevrouw Pancraadt niet zoo dadelijk getelegrapheerd had, zou er van avond in de courant hebben gestaan: vermist de minderjarige Henriette, Gesine Staphorst. De commissaris van politie verzoekt opsporing en aanhouding.

Staphorst.

Tante is toch al erg bezorgd geweest!

Jetje.

Wel neen! Zoolang de menschen 't niet merken, kan 't haar ook niet schelen!

Gertrude.

Hoe is 't mogelijk? Jetje, ga naar je kamer!

Jetje

(tot Staphorst).

Moet ik nu al gaan?

Staphorst.

Doe wat tante zegt, mijn kind.

Jetje.

Voor dezen keer dan nog, omdat u het wil. U is mijn lieve papa en voor u doe ik alles;

(de deur naderend)

maar tante... ik ben vast besloten tante voortaan dood te verklaren!

(zij glipt snel links voor weg).

Gertrude.

Eenvoudig geen manier!

Vijfde tooneel.

Staphorst, Gertrude.

Gertrude.

Welk een toon slaat dat kind aan!

Staphorst.

Een toon, dien ik voorheen nooit van haar heb gehoord.

Gertrude.

En je voortaan ook nooit weer hooren moet. Eer ik 't vergeet: van Rotterdam terugkeerend maakten wij de reis met den gepensioneerden majoor van Sloterdijk, die lid is van de schoolcommissie. Hij sprak mij over Karelkje aan en geeft je in overweging den jongen van school te nemen.

Staphorst.

Omdat hij op één zit en al te hard werkt?

Gertrude.

Hij gaf verschillende redenen op; onder anderen het zeer gemêleerde gezelschap, waarin de jongens op zulke scholen komen en hij was 't met mij eens, dat uitsluitend huisonderwijs veel beter voor hem zou zijn.

Staphorst.

Ik nu ook; maar op het platte land bij een predikant, die hem misschien het huichelen weer af kan leeren. Hij zit op één; ja, wel, van achteren af en verscheurt zijn rapporten om je straffeloos voor te kunnen liegen, dat hij hard werkt en zich goed gedraagt.

Gertrude.

Gustaaf, dat is....

Staphorst.

De waarheid.

(haar een papier gevend)

Hier heb je het laatste rapport, dat ik ineem gefrommeld naast zijn bed vond. Gertrude, Gertrude, zou 't niet beter zijn, dat wij de kinderen dat knellende keurslijf van het conventioneele fatsoen uittrokken en er wat meer prijs op stelden hen eenvoudig, natuurlijk en waarheidslievend te laten blijven? Onze voorouders deden dwaas, toen zij van boomen en struiken schepen en zwanen knipten; zullen wij nu die dwaasheid toe gaan passen op de menschen? Wij hebben een proef genomen; zij is mislukt....

Gertrude.

Dat zie ik volstrekt niet in! 't Is waar, dat een gesoig-

neerde educatie weinig invloed heeft op de spruiten van... juffrouw Blom...

Staphorst

(heftig.)

Ik duld niet, dat je de nagedachtenis van....

Gertrude.

Maar meer dan ooit is volhouden nu voorgeschreven. Laat mij begaan. Op dit oogenblik breng ik je de beide meisjes onverlet en onbesproken terug van uitstapjes, die over hare neigingen.... laten wij maar zeggen een zeer eigenaardig licht werpen.

Staphorst

(iets minder heftig.)

De beide meisjes? Carolien is nog altijd niet terug.

Gertrude

(hem een geopend telegram gevend)

Lees.

Staphorst.

Een telegram?

Gertrude.

Uit Amsterdam.

Staphorst

(lezend.)

Ben op weg huiswaarts, Carolien.

(sprekend)

God zij gedankt! Dat is mij een pak van het hart!

Gertrude.

A!

Staphorst.

Maar hoe heb je dit bewerkt?

Gertrude.

Op een zeer eenvoudige manier. Toen jij gisteren je hoofd kwijt waart en noodeloos naar de Witte, naar het huis van mevrouw van Goor en naar het station holdet, had ik de advertentie al teruggevonden, waarin het vertrek van de Koningin Emma, waarmee mevrouw van Goor reizen zou, op den tiende was aangegeven.

Staphorst.

Dus van daag pas.

Gertrude.

Juist. Ik telegrapheerde derhalve onmiddellijk aan freule Staphorst: adres Koningin Emma van de Maatschappij Nederland.

Staphorst.

Maar wat telegrapheerde je?

Gertrude.

Alles in orde gekomen; keer terug: geteekend Willem Huisum.

Staphorst.

Dus een leugen!

Gertrude.

Waarvan die Huisum immers nooit iets zal vernemen. Ik heb eerst door Toon laten hooren of hij in de stad was. Toen ik dus de zekerheid had, dat zij niet samen waren, be-

greep ik, dat dit telegram eene onfeilbare uitwerking moest hebben en heb het antwoord hier laten bezorgen.

Staphorst.

(het hoofd schuddend)

Je hadt mij naar Amsterdam moeten laten gaan.

Gertrude.

Om van daag in de couranten te kunnen lezen, dat er in 't een of ander hôtel een hartroerend tooneel had plaats gevonden tusschen een vader en zijn weggelooopen dochter?

Staphorst.

(verlegen)

Daar zou kans op geweest zijn.

Gertrude.

Krijg ik eindelijk eens gelijk?

Staphorst.

Eere wie eere toekomt. Ik moet erkennen, dat je recht hebt op mijn dankbaarheid voor den tact en het beleid, waarmee je de gederailleerde wagens van ons huiselijk treintje in het spoor terug brengt; maar...

Gertrude.

Ik heb er niet aan getwijfeld, dat je dit ten slotte zoudt inzien.

Staphorst.

Wie is de schuld van het deraillement...?

Gertrude.

Gisteren avond zei ik je al: laat dit zaakje aan mij over;

ik breng alles weer in orde. Dat verwilderde kinderen, als je beide dochters, dadelijk de eigzinnige hoofdjes zouden buigen, was niet te verwachten; maar dat ik er ten slotte fatsoenlijke meisjes van maak, die zich weten voor te doen zooals het hoort, staat bij mij vast... althans voor Jetje.

Staphorst.

Ik geloof graag, dat...

Gertrude.

Dat je kinderen naderhand, wanneer zij in staat zullen zijn zonder vooroordeel op hun jeugd terug te zien, den dag zullen zegenen, waarop ik hier in huis ben gekomen.

Staphorst

(met kracht)

Neen, Gertrude, het hooge woord moet er uit...

Zesde tooneel.

Staphorst, Gertrude, Jan.

Jan

(ontevreden en verdrietig in houding en gelaatsuitdrukking).

Dag, papa, dag tante.

Staphorst.

A, daar is Jan. Dag, mijn jongen. Je schijnt gisteren niet om gezondheidsredenen in Leiden te zijn gebleven. Dat doet mij genoegen; maar meer plezier zou 't mij gedaan hebben, als je over waart gekomen.

Jan.

Mij ook.

Gertrude.

Wat een kort en verdrietig antwoord! Is er iets gebeurd, dat....? Ben je....? Heb je misschien weer gespeeld?

Jan.

Natuurlijk.

Staphorst.

Aha!

Gertrude.

Welnu, wat zou dat?

Staphorst.

Wat?

Jan.

Ik heb u voorspeld, dat ik uit verveling en landerigheid in Leiden weer aan het boemelen zou raken en 't is net zoo gebeurd ook. Er was geen opzet bij; maar ik kan 't niet uithouden in die gevangenisachtige academie en in die muffe collegekamers. Dat is misschien flauw; maar zoo ben ik nu eenmaal.

Staphorst.

En hoeveel moet je betalen?

Jan.

Alles is betaald.

Staphorst en Gertrude.

Zoo!

Jan.

Daarom juist kon ik gisteren niet komen. Speelschulden

moeten binnen de vier en twintig uren worden afgedaan en om zeven uur 's avonds had ik nog geen cent. Bij u, of liever bij tante wilde ik niet komen bedelen.

Gertrude.

Wie hebben je dan toch zooveel laten verliezen?

Jan.

Duroi van Moordrecht en van Nederveen Hooink.

Gertrude.

Twee fatsoenlijke namen.

Jan.

Daaraan hapert het niet in mijn club en de lui slaan ook duiten genoeg stuk; maar als je geld noodig hebt, is iedereen toevallig slecht bij kas.

Gertrude.

En gisteren avond laat ben je waarschijnlijk in handen gevallen van een Jood.

Jan.

O, neen, dan had ik 10% rente moeten betalen. Ik kwam terecht bij een Christen.

Gertrude.

Gelukkig.

Jan.

Die 20% nam,

Staphorst.

Dus moet je nu betalen?

Jan.

Alles in alles - want ik heb nog meer schulden - drie duizend gulden.

Staphorst.

In vijf maanden.

Jan.

Scheld mij nu maar uit voor al wat leelijk is; ik zal er geen woord tegen in brengen. Ik weet heel goed, dat mijn gedrag lamlendig is geweest. Misschien had ik beter gedaan in een gracht te springen dan zoo onder uw oogen te komen.

Staphorst.

Jongen, ik merk, dat je je straf al beet hebt. Van mij zal je geen kwaad woord over deze zaak meer hooren en die schuld zullen wij in termijnen aflossen. Gelukkig ziet het er in Hongarije minder treurig uit, dan ik aanvankelijk dacht. Wij zullen ons wat moeten verminderen; dat is zoo; maar wie weet, of dit niet heel leerzaam voor jelui zal zijn.

Jan.

Papa! O, wat ben je toch een beste vent! Als je begrijpen kon, hoe danig ik het land aan mijzelf heb gekregen. Ik verlang niets liever dan flink te werken; maar geef mij dan ook werk, waarvoor ik geschikt ben. Mijn hoofd is nu eenmaal geen studiekop. Ik heb waarachtig mijn best gedaan aan de borst van de Alma mater; maar die moedermelk verzuurt in mijn maag en maakt mij onpasselijk.

Staphorst.

Jij gaat weer schilderen.

Jan.

Hoezee!

Gertrude.

Ik wil er niets van hooren!

Staphorst.

Lieve zuster, dergelijk studeeren wordt mij te duur. Ik mag Jan niet bevoordeelen boven de andere kinderen en zelfs jou fortuin zou ten slotte....

Gertrude.

Heb jij dat te beoordeelen? Je schijnt onze afspraak vergeten te zijn; maar ik weet ze nog.

Staphorst.

O, ik ook! Ik gedenk ze met dankbaarheid, Gertrude, en dat jij in deze omstandigheden er aan vast wilt houden, vind ik even royaal als goedgehartig; maar toch zie ik mij genoodzaakt na rijp beraad....

Gertrude.

Als je blijft geen mooie woorden om je flauwhartigheid te maskeeren! Ik ben hier niet in huis gekomen om mij na vijf maanden er weer uit te laten zetten. Wij hebben een contract gesloten; dat moet van weerszijden stipt worden uit....

Zevende tooneel.

Dezelfden, Toon.

Toon.

Meneer, daar is meneer Huisum.

Gertrude

(verwonderd.)

Huisum?

Toon.

Ik heb hem in de achterkamer gelaten.

Gertrude.

Je zult hem toch niet ontvangen!

Staphorst.

Nadat ik hem schriftelijk verzocht heb hier te komen?

Gertrude.

Wil je George dus overboord gooien?

Staphorst.

Gooien? Neen. Die springt van zelf. De firma staat al wrak.

Gertrude

(ontstellend)

Dat is niet waar!

Staphorst.

Lieve zuster, wat een onfatsoenlijke uitdrukking!

Gertrude.

Een van de eerste Rotterdamsche firma's!

Staphorst.

Die bij jou om een veertig duizend gulden moest aankloppen!

(men hoort bellen.)

Gertrude.

Gerechte hemel!

Staphorst.

Gelukkig liggen je effecten nog veilig beneden in de brandkast.

Gertrude

(zich herstellend).

Maar dat is nog geen reden Carolien dien Huisum, dien couranten schrijver, dien hongerlijder in de armen te duwen!

Staphorst.

Zoover wil ik ook niet gaan.

(Er wordt weer gescheld).

Toon.

Meneer, er is tweemaal gebeld en ik heb een rijtuig hooren voorrijden. Mag ik opendoen en meneer Huisum hier binnen laten?

Gertrude

(ter zijde).

Een rijtuig? Wat kan....?

Staphorst.

Ga je gang, Toon.

(Toon af).

Achtste tooneel.

Staphorst, Gertrude, later Toon, Willem, Carolien.

Staphorst.

Zou Carolien terug zijn? In de serre kan ik....

(rechts af).

Gertrude

(verschrikt).

Op het oogenblik, dat die Huisum in de achterkamer wacht! Die twee mogen elkander niet ontmoeten!

Staphorst.

(terug keerend)

Een spoorvigilante! Zij is 't!

Gertrude.

(ontsteld)

Dat kan zoo niet!

(Zij gaat haastig naar de middel deur; maar komt te laat. Willem komt er door binnen en buigt voor haar).

Gertrude.

(ter zijde)

Te laat!

Staphorst

(opent de deur links en strekt zijn armen uit.)

Kind!

Carolien

(hem in de armen snellend)

Papa!

Staphorst.

Goddank, dat ik je terug heb!

Carolien,

En Willem ook! O, dan is 't toch waar! Ondanks je telegram kon ik 't haast niet gelooven.

Willem.

(koel terugwijkend.)

Van welk telegram spreekt u?

Carolien.

Van welk?.... Wel, van het telegram, dat mij terug heeft doen keeren.... van dit.

Willem.

(het telegram inziende.)

Mijn naam?.... *Ik* heb deze woorden niet geseind.

Carolien.

Wat?

Willem,

Nadat al mijn brieven onbeantwoord waren gebleven en terwijl ik uw neef George hier bijna dagelijks in en uit zag gaan, moest ik wel denken, dat ik mij schromelijk had vergist en heb....

Carolien.

Over welke brieven heb je 't?

Willem.

Over de brieven, waarin ik smeekte mij althans een verklaring te geven van.....

Carolien.

Ik heb in 't geheel geen brieven ontvangen en juist daarom heeft de moed mij ontbroken er meer te schrijven na dien éénen....

Willem.

Welken éénen?

Gertrude

Dien ik natuurlijk niet liet vertrekken!

Staphorst.

(ter zijde)

Aha!

Carolien en Willem.

(verontwaardigd.)

Natuurlijk?

Willem.

U hield onze brieven achter en noemt dat natuurlijk?

Gertrude.

Mocht ik dan een correspondentie gedoogen, die al, wat ik tot stand bracht, weer kon vernietigen? Moest ik mijn eigen glazen helpen ingooien?

Carolien.

O! tante, dat is schandelijk!

Willem.

Mag ik u verzoeken, mevrouw, dadelijk den brief af te geven, die niet voor u, maar voor mij was bestemd?

Carolien.

En ook de anderen, die aan mij waren gericht?

Gertrude.

Weest zoo goed bedaard te blijven. Ik zie, dat de zaken hier, ondanks al mijn pogingen, een verkeerde wending nemen. Voor overmacht ben ik gewoon te wijken. Ik geef den strijd op. Ziehier de brieven!

(zij neemt de brieven uit een cassette.)

Willem.

Open? Dus heeft u er inzage van genomen?

Gertrude.

Kan u door een envelop heen lezen?

Carolien.

O!

Willem.

U schijnt de meening toegedaan te zijn, dat het uiterlijk fatsoen alleen kan verkregen worden door de opoffering van het innerlijke.

Carolien.

(heftig.)

Willem in den waan te brengen, dat ik in staat zou zijn zonder eenige ophelderingen te geven, zonder zelfs een woord van spijt te doen hooren hem, dien ik zoo innig lief heb, de deur te laten wijzen! O, tante, u heeft ons dikwijls de bewijzen gegeven van uw genegenheid; maar wat mij betreft, ik geef de voorkeur aan uw vijandschap!

Willem.

Carolien, kan je mij vergeven?

(hij sluit haar in zijn armen.)

Staphorst.

Kinderen, kinderen, jelui wordt onrechtvaardig! Tante heeft...

Gertrude.

Gustaaf, 't is niet voor 't eerst, dat ik mij miskend zie. Heb de goedheid mijn verdediging aan de toekomst te laten. Tegenover de leer van de hedendaagsche jongelui, dat men blindelings zich door zijn gevoel moet laten regeeren, durf ik gerust de mijne stellen, dat een mensch met voorzichtig beleid zijn levensweg moet afbakenen. Wil Carolien dat niet van mij gelooven, dan zal de ondervinding er haar wel van overtuigen. Ik ontsla ze gaarne van elke verplichting, die zij tegenover mij op zich genomen heeft en die zij niet in staat schijnt te vervullen.

Staphorst.

Gertrude, je leer is ook de mijne; maar wij verschillen in de toepassing. Jij speelt graag een beetje voor Voorzienigheid, die de kortzichtige menschjes langs donkere slingerpaden naar een heerlijk doel voert. Ik geloof, bij nader inzien, dat wij beter doen hen op een rechten, helder verlichten weg met raad bij te staan; maar overigens in vrijheid te laten voortstreven. Meestal zijn zoowel hunne oogen als de onze veel te zwak om te onderscheiden of er aan het einde werkelijk een doel is.

Gertrude.

Met andere woorden: je wilt hier de vroegere losbandigheid weer invoeren.

Staphorst.

Een mooiere naam ware mij wel zoo aangenaam; maar wij bedoelen hetzelfde.

Gertrude.

Dan ontbreekt er nog maar aan, dat Margaretha hier terugkeert en je een tweede mésalliance sluit.

Negende tooneel.

Dezelfden, Margaretha, Jetje, Jan.

Staphorst.

Je hebt gelijk.

M a r g a r e t h a .

(van links voor opkomend)

Gustaaf, ik ben klaar en....

S t a p h o r s t .

Een oogenblikje.

(tot Gertrude)

Vergun mij je mijn vrouw voor te stellen.

M a r g a r e t h a .

(verschrikt.)

Hemel, wat....

C a r o l i e n .

Ja, ja!

J e t j e

Hoezee!

J a n .

Leve moeder Margaretha!

W i l l e m .

Neemt u mij ook meteen tot zoon aan?

S t a p h o r s t .

Zeg nu nog eens: neen!

M a r g a r e t h a .

(aangedaan)

Ik kan niets meer zeggen.

G e r t r u d e .

De demonstratie laat aan duidelijkheid weinig te wenschen over! Waar Margaretha Blom terugkeert, moet Gertrude Eltenburg heengaan.

Margaretha.

Maar toch niet in vijandschap!

Gertrude

(hooghartig.)

Van vijandschap kan tusschen ons geen sprake wezen en zoodra de toekomst mij gerechtvaardigd heeft - wat gauw genoeg gebeuren zal - kunnen de kinderen op tante Gertrude weer rekenen. Adieu!

(af.)

Staphorst

(Gertrude willende volgen, die dadelijk heen is is gegaan.)

Maar Gertrude, van daag....

Tiende tooneel.

Dezelfden, Karel, later Adolphe de Laer.

Karel.

(zeer bleek en ontdaan van links voor opkomend.)

Daar ben ik.

Margaretha.

Kind! Wat zie je er uit!

Jetje, Carolien, Jan.

Hoe bleek!

Karel.

Ik heb kou gevat.

Staphorst.

Tante Gertrude is weg, mijn jongen en zij komt niet terug.

Karel.

(angstig rondkijkend.)

Heusch niet?

Staphorst.

Heusch niet.

Karel.

Nu... dan heb ik gisteren vier borreltjes gedronken en drie sigaren gerookt; maar ik doe 't nooit, nooit, nooit weer!

(Allen lachen).

Staphorst.

Best zoo!

Adolphe de Laer

(de middeldeur wijd openend, waardoor men een gedekte en versierde tafel ontwaart.)

Madame est servie!

Margaretha.

Wat is dat?

Staphorst.

De kool van Louis! Hij heeft wel de gasten; maar niet het dîner afgezegd!

Margaretha.

Dat is nu toch....

Jetje, Jan en Carolien.

Eenvoudig geen manier!